

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 2 JULI 1947

No. 1573

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Abonnementsprijs van het blad, franco per post in Nederland f 26* per jaar. Overzeese gebiedsdelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cents.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Aangetekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

DEZER DAGEN

is de activiteit der Republikeinse politici koortsachtig. Van hun geheugen wordt veel gevergd om besluit en contra-besluit, nota en vervolgnota uiteen te houden; de crisis moet echter worden overwonnen met doorzicht. Sjahrir heeft intussen vacantie genomen. Ook als Minister-President? De nieuwe geneesmiddelen komen uit de Verenigde Staten. Zij zijn voor het economisch-politieke vooral getrokken uit een oud gewas, dat men duimkruid noemt. Gezien de verwarde toestand in Indonesië is nog niet bekend, of het middel heeft gewerkt.

Hoe reageert Europa op het Amerikaanse middel? De medicijnmannen zijn te Parijs bijeen, om te overwegen, of de patient het zal opnemen. Voorlopig in het geheim, maar „ex uno discit omnes” — uit de UNO kunt gij hen allen kennen. Bevin vastbesloten, dat er radicaal moet worden ingegrepen, Bidault met een nauwkeurig gehalveerd kiezerscorps, onmachtig om zonder kleerscheuren naar één zijde te beslissen en Molotov vast overtuigd, dat het voor Rusland nooit zonder kleerscheuren afloopt. Wat zal het worden voor Europa: een politieke rustkuur met versterkende middelen of chirurgie? In het laatste geval rest alleen de hoop op Münchhausens fantastische paard, dat door een ijzeren hek in tweeën geslagen, op zijn voorpoten doorrende. Maar zal Amerika niet vrezzen voor de onlesbare dorst, die dit dier bleek te hebben verkregen?

De Amerikaanse medicijnkist is met duimkruid niet uitgeput. Aan de centrale Chinese Regering, benard als altijd, zal kruit en lood worden verstrekt. En voor het binnenland gebruikt President Truman paardemiddelen. Het ene veto volgt op het andere. Thans is zijn veto neergedaald op het voorstel om de wolproducenten tegen invoer te beschermen; de schapenfokkers zullen hun schaapjes wat later op het droge hebben.

De valbijl, uitvinding van een medicus, symbool van een verwarde tijd, de Amerikaanse mijnwerkers hebben haar weer ter hand genomen. Er werd reeds gestaakt; als de officiële vacantie, aansluitend op de staking, voorbij is, is tevens het oude contract verlopen: er zal dan verder worden gestaakt. Kan de Amerikaanse conjunctuur deze behandeling overleven?

Leven in de schaduw der guillotine, het is ook het lot van het Franse kabinet. De uitspraak is hangende de Parijse conferentie uitgesteld; een complot tegen de Staat openbaar geworden. Sinds Aristotele France zijn „Eiland der pinguïns” schreef is er niet veel veranderd in de Franse binnenlandse politiek. Reeds zadelt een oud krijger de aloude Rossinant.

In Engeland, minder avontuurlijk, een nieuw bezuinigingsplan in oude lijn; of met Vondel: „gemeentenezel draag; het land heeft meelgebrek: dus breng den zak te molen”.

INHOUD: Blz.

De artikelen van deze week	523
Uit buitenlandse bron	523
Belastingvrij sparen door A. M. Groot	524
De recente ontwikkeling op de geldmarkt	525
Over de aanpassing der woninghuren door Mr A. G. Lubbers	527
Schijn en werkelijkheid door Mr H. F. van Leeuwen	529
Sanering van de melkdistributie door A. R. Vermeer	529
De cursussen voor bedrijfsleiders van Prof. Dr A. Carrard door Dr J. L. M. Herold	530
Aantekeningen:	
Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland	532
De „Labor Management Relations Act, 1947”	533
Internationale notities:	
Engeland en zijn overzeese gebiedsdelen	534
Woningbouw in Sovjet Rusland	534
De wereldvoedselsituatie	535
Geld- en kapitaalmarkt	535
Statistieken:	
Bankstaten	535
Overzicht van de stand der Rijksmiddelen	537
Stand van 's Rijks kas	538
Maandcijfers van de grote banken in Nederland	538

Zo juist is verschenen als 40ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut

Dr J. H. van Stuijvenberg

Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland

Prijs f 6.-*

(Prijs voor leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut f 4.50)

★

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

Economisch-Statistisch Kwartalbericht

Zo juist
is de eerste aflevering verschenen

UIT DE INHOUD:

Conjuncturele toestand van Nederland, Indonesië, België, Verenigde Staten en Groot-Brittannië;
Internationale geldmarkten en prijsniveaux;
Zwarte prijzen in bezettingstijd.

Jaarabonnement 1947 voor abonné's „E.-S.B.” f 4.-.
Afzonderlijke abonnementen f 6.-.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V. (DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam
Kantoren in binnen- en buitenland

Alle bankzaken, o.a. financiering van
Im- en Exporten

Inlichtingen omtrent
Handels- en Betalingsverkeer

Bemiddeling bij het zoeken van nieuwe
zakenrelaties in binnen- en buitenland
(Contact-Bureau)

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

200 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

VOLLEDIG

BEHEER

VAN

VERMOGENS

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige voorlichting aan bedrijven en particulieren die een deel van hun vermogen moeten vrijmaken voor betaling der komende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispens;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Wij attenderen nog eens op de mogelijkheid de belastingdruk te verlagen door het afsluiten ener levensverzekering of pensioenverzekering.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - S. GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN.

N.V. KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)

vloeibaar chloor
chloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

A. M. Groot, *Belastingvrij sparen.*

Het huidige belastingstelsel heeft voor een gehuwde met twee kinderen, die f 5.000 verdient, de volgende consequenties: uit zijn normale inkomen kan hij van elke f 100 f 90 besteden voor het doen van aankopen, maar van een eventueel meerder inkomen, door extra-inspanning verkregen, kan hij per f 100 maar f 76 voor zich zelf besteden. De rest, resp. f 10 en f 24, gaat naar de fiscus. Die extra-inspanning wordt door de Regering graag gezien, niet om ruimer te kunnen leven, maar om meer te sparen: Door haar belastingstelsel echter wordt de prikkel tot sparen verzwakt. Het is wenselijk, dat het bespaarde inkomen vrij van belasting wordt gemaakt. Dan zullen de mensen meer geneigd zijn om extra te verdienen en meer te sparen.

De Regering zal voor de inkomstenderving, voortvloeiende uit het „belastingvrij sparen”, compensatie kunnen vinden in een verhoging van het tarief voor het verteerde inkomen van hen, die tot sparen in staat zijn.

De recente ontwikkeling op de geldmarkt.

Op de 23ste Juni jl. werd het disconto voor alle af te geven schatkistpapier met $\frac{1}{4}$ pCt. verlaagd.

Voor de geldmarktinstellingen betekent de verlaging vermindering van inkomsten. De invloed op handelsbanken, boerenleenbanken, spaarbanken, levensverzekeringmaatschappijen is verschillend. Onder omstandigheden gaat het gevraagde offer de draagkracht van betrokkenen nog niet te boven.

De Overheid, die met deze verlaging bewijst, dat zij thans de middelen bezit om haar rentepolitiek door te voeren — de juistheid daarvan is voor bestrijding vatbaar — bespaart uiteindelijk f 15 miljoen aan rente.

Mr A. G. Lubbers, *Over de aanpassing der woninghuren.*

De lage huren enerzijds en de sterk gestegen kosten van onderhoud anderzijds, leiden tot verwaarlozing van de woningen, die op rooibouw neerkomt en een bedenkelijke vorm van intering op het nationale vermogen betekent. Een redelijke verhoging der huren is daarom een dringende eis. Deze verhoging dient progressief te geschieden, teneinde de categorie der lage huurders niet te bezwaren. Anderzijds moet het extra voordeel van eigenaars van duurdere woningen enigermate worden gecorrigeerd. Een extra-belasting ware te heffen, waarvan de opbrengst in het fonds, bedoeld om de te verwachten exploitatiekosten bij nieuwbouw te financieren, zou moeten worden gestort.

In hovenbedoelde regeling moeten mede worden betrokken woningen in eigen gebruik, kantoren, bank- en fabrieksgebouwen, winkels, hotels, enz.

Mr H. F. van Leeuwen, *Schijn en werkelijkheid.*

De meeste Nederlandse ondernemingen zijn ondergekapitaliseerd. Vooral in verband met de stijging der goederenprijzen is zulks ongewenst; het leidt, meer dan voor de oorlog het geval was, tot schijnrentabiliteit, o.a. door te lage afschrijvingen. Herwaardering is nodig. Navolgenswaardig is het voorbeeld van België, waar op de fiscaal toegelaten afschrijvingen een coëfficiënt van 2,50 mag worden toegepast in afwachting van een volledige herkapitalisatie.

A. R. Vermeer, *Sanering van de melkdistributie.*

Te Arnhem hebben vrijwel alle melkslijters zich verenigd tot een coöperatie op basis van vrijwilligheid. Zij brachten hun vroegere omzet in en kregen daarvoor een daarmee evenredig aantal aandelen. De stad werd verdeeld in ongeveer 130 wijken. De omzet per wijk per dag is bij de huidige rantsoenering \pm 450 liter. Op de duur zal in elke wijk een winkel kunnen worden geopend.

Dr J. L. M. Herold, *De cursussen voor bedrijfsleiders van Prof. Dr A. Carrard.*

De ontwikkeling van de techniek vestigde de aandacht op de toepassings- en uitbreidingsmogelijkheden van het technische apparaat. De menselijke factor speelt echter eveneens een belangrijke rol in het productieproces. Analyse daarvan, opdat alles harmonisch en efficiënt verloopt, is wenselijk. Prof. Carrard houdt zich daarmee bezig. Hij geeft te Ouchy leerzame cursussen voor bedrijfsleiders. Zijn uitgangspunten zijn: de menselijke waarde van het individu en de economische motivering van de onderneming.

UIT BUITENLANDSE BRON.

De productie van rijst en maïs in de onbezette gebieden van Indonesië bedroeg, volgens te Singapore van ter Z.-O. Aziatische voedselconferentie aanwezige republikeinse afgevaardigden verkregen cijfers, opgenomen in „Marchés Coloniaux” van 21 Juni, respectievelijk 5,3 miljoen en 0,7 miljoen ton (vooorlogse productie rijst circa 8,5 miljoen ton, maïs 2,1 miljoen ton).

De jaarlijkse uitgaven van Amerikaanse toeristen zullen, wanneer de belemmeringen in Europa en het Middellandse Zeegebied worden weggenomen, waarschijnlijk toenemen tot minstens \$ 1.400 miljoen, volgens mededelingen van het „Department of Commerce” van 18 Juni. In 1946 besteedden Amerikaanse toeristen \$ 550 miljoen in het buitenland, waarvan \$ 330 miljoen in Canada en Mexico. Volgens schatting zullen per jaar ongeveer 500.000 Amerikanen Europa en het Middellandse Zeegebied bezoeken, mits de belemmeringen zijn opgeheven; 475.000 West-Indië en Centraal-Amerika en 45.000 andere gebieden, afgezien van Canada en Mexico.

De vereiste hoeveelheden stikstof voor bemestingsdoel-einden voor 1947-'48 gaan de beschikbare hoeveelheden in belangrijke mate te boven, aldus „United States Information Service” van 24 Juni. De „International Emergency Food Council” verklaarde, dat het thans heersende dringende tekort ontstaat, niettegenstaande het feit, dat de wereldproductie van stikstof voor 1947-'48 gelijk zal zijn aan die van vooroorlogse jaren. Van de 1.906.902 ton, welke onder de aanbevelingen voor 1947-'48 vallen, werden 1.266.332 ton in eigen land vervaardigd en gebruikt, terwijl ter aanvulling van de eigen productie nog 640.560 ton door de aanvragers uit de wereldpool moet worden geïmporteerd.

De toewijzing voor Nederland, met inbegrip van de binnenlandse productie, bedraagt 94.650 ton.

De goudvoorraad van de Bank van Frankrijk zal, volgens de „Neue Zürcher Zeitung” van 25 Juni, wederom verminderen en wel met \$ 250 miljoen. Dit bedrag, dat precies overeenkomt met de som, die Frankrijk meer had hopen te krijgen van de Internationale Bank, zal worden aangewend voor dringende lopende buitenlandse verplichtingen. Van de ontwikkeling van de goudvoorraad van de Bank van Frankrijk geeft onderstaand staatje een beeld (in tonnen fijn goud):

3 Augustus 1939	2.407,6	26 December 1945	968,6
7 Maart 1940	1.777,4	2 Mei 1946	707,4
28 December 1944	1.578,7	6 Maart 1947	617,9
22 September 1945	1.368,7	Eind Juni 1947	\pm 395,8

Een verbod tot het houden van Amerikaanse dollarwaarden van meer dan \$ 10 werd door de Canadese Regering op 26 Mei jl. uitgevaardigd. Doel: het tegengaan van het hamsteren van Amerikaans geld, door toeristen in het land gebracht, aldus „The Commercial & Financial Chronicle” van 5 Juni jl.

BELASTINGVRIJ SPAREN.

Dat de fiscus tegenwoordig een belangrijke mee-eter is, dat is ons allen maar al te goed bekend. De percentages, die de fiscus van het normale inkomen uit arbeid van gehuwden met twee kinderen opeist zijn:

Inkomen	Belasting in pCt.
5.000	10 pCt.
10.000	25 "
20.000	32 "
30.000	39 "
50.000	48 "
100.000	59 "

Bezieet men echter wat de fiscus ons laat van elke f 1.000 extra-inkomen, die door meerdere activiteit of door extra werkzaamheden wordt verkregen, dan is dat aandeel nog veel groter. Voor de verschillende inkomensgroepen is de belasting, die men moet betalen over f 1.000 extra inkomen:

Inkomen	Belasting-in pCt. over f 1.000 extra inkomen
5.000	24 pCt.
10.000	35 "
20.000	48 "
30.000	55 "

Het streven bij de mensen om zich extra inspanning te getroosten, teneinde ruimer te kunnen leven, wordt daardoor natuurlijk verzwakt. De man die f 5.000 verdient, kan uit zijn normale inkomen van elke f 100 voor f 90 besteden voor het doen van aankopen, maar van het meerdere inkomen, dat hij door extra arbeid verkrijgt, kan hij per f 100 maar f 76 voor aankopen besteden. De rest resp. f 10 en f 24 gaat naar de fiscus. Men kan het ook anders uitdrukken: om voor f 100 aankopen te kunnen doen uit het normale inkomen, verbruikt men f 111 „inkomen guldens”; om dezelfde aankoop te kunnen doen uit het extra inkomen moet men f 132 „inkomen guldens” verbruiken. Wat hij uit het extra inkomen koopt is dus eigenlijk 20 pCt. duurder dan wat hij uit het normale inkomen koopt.

De Regering zou echter graag zien, dat wij ons die extra inspanning zouden getroosten maar dan niet met het doel om ruimer te kunnen leven maar met het doel om meer te sparen.

Welaan, laten wij eens veronderstellen, dat iemand met een normaal inkomen van f 20.000 door extra inspanning f 1.000 extra verdient, dat hij dit extra-bedrag niet verteert maar bespaart, wat is dan het gevolg? Van die f 1.000 extra inkomen neemt de fiscus in het jaar, waarin het wordt verdiend, 48 pCt. of f 480, er blijft dus f 520 over. Die f 520 brengt per jaar à 3 pCt. belegd f 15,60 op. Daar gaat echter jaarlijks af f 2,60 voor vermogensbelasting en weer eveneens 48 pCt. voor inkomstenbelasting, dat is dus f 7,50. Van de f 15,60 rente-inkomen behoudt de spaarder dus slechts f 5,50 en de fiscus krijgt daarvan f 10,10. De spaarder krijgt dus juist $\frac{1}{2}$ pCt. van zijn bespaarde inkomen. Kapitaliseert men dit netto-inkomen tegen 3 pCt., dan betekent dat een reële waarde van f 183. Dat wil dus zeggen, dat iemand die f 20.000 inkomen heeft en die f 1.000 extra verdient om dat te besparen, voor die duizend gulden door de bestaande fiscale maatregelen slechts een reële waarde verkrijgt van f 183 of van ruim 18 pCt. van zijn extra inkomen.

Dat geldt dan nog alleen maar als hij die netto-rente jaar voor jaar verteert, want zou hij ook die rente sparen om door het kweken van rente op rente de kapitaalvorming te versnellen, dan is de reële waarde van die besparing ook maar weer 18 pCt. van het bespaarde bedrag. Dat betekent dus, dat als de betrokkene spaart om door het kweken van rente op rente zijn kapitaal te vergroten,

elke f 1.000 extra en bespaard inkomen een reële waarde vertegenwoordigt van 18,3 pCt. van f 183 = f 33,48. Dat is dus op het ogenblik de reële kapitaalwaarde van de besparingen. De meeste mensen zullen het wel niet zo precies hebben uitgerekend, maar intuïtief voelt iedereen, dat sparen bij de tegenwoordige fiscale voorwaarden geen zin heeft en uit de vorenstaande berekeningen blijkt, dat deze intuïtie volkomen gegrond is. Het is dus op het ogenblik zo, dat iemand, die bij een inkomen van f 20.000 f 1.000 extra verdient, de keuze heeft om direct f 520 meer te verteren, f 183 reële waarde te verkrijgen als hij het bedrag bespaart en de rente verteert of f 33,48 reële waarde te verkrijgen als hij in de komende jaren ook de rente spaart.

Kan dat nu niet anders? Ja, het kan zeker anders, nl. als men de wet op de inkomstenbelasting zou wijzigen, dat het bespaarde inkomen vrij van belasting zou zijn. Hoe de daardoor gederfde inkomsten van de fiscus zouden moeten worden gecompenseerd, bespreken wij hieronder, maar laat ons eerst zien wat de consequenties van het „belastingvrij sparen” zouden zijn.

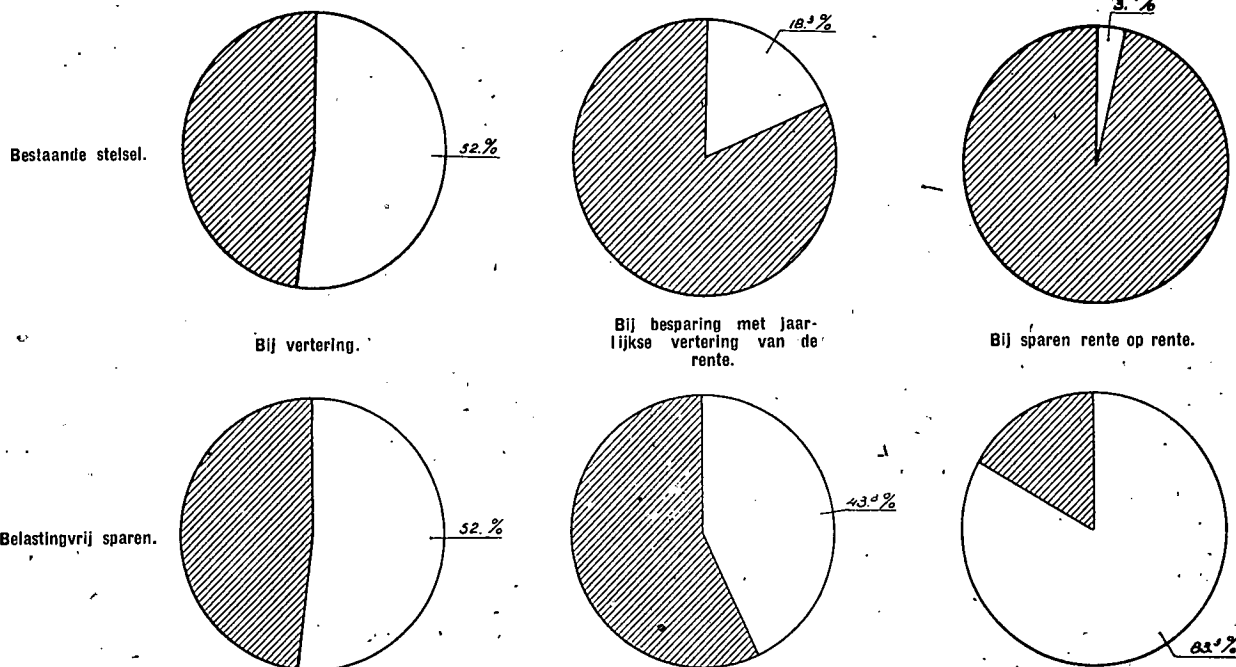
In de eerste plaats een zeer sterk psychologisch effect. Niemand betaalt graag belasting en als dus het bespaarde deel van het inkomen belastingvrij zou zijn, zou daarin alleen al een zeer krachtige stimulans tot bevordering van het sparen liggen. Velen zouden zich zeker extra inspanning willen getroosten voor dat doel.

Deze regeling zou betekenen, dat men van f 1.000 extra en bespaard inkomen f 30 rente zou trekken. Daar gaat af f 5 vermogensbelasting, rest dus per saldo f 25. Wie dat-rente-inkomen jaarlijks verteert, betaalt daarvan 48 pCt. of f 12 inkomstenbelasting, houdt dus van zijn rente netto f 13 over. Gekapitaliseerd à 3 pCt. is dat een reële waarde van f 433. Als men dus het extra-inkomen direct verteert, kan men van die f 1.000 voor f 520 kopen, bespaart men het dan krijgt men een reële waarde van f 433. Dat is dus al een heel wat meer acceptabele verhouding. Degene echter, die de rente niet jaarlijks verteert maar rente op rente kweekt, komt in een nog gunstiger positie, want hij houdt jaarlijks werkelijk ook netto f 25 over en krijgt dus een reële kapitaalwaarde van f 833. Nu is het sparen, waarbij rente op rente wordt gekweekt, de typische vorm van het sparen voor de oude dag, zeker de belangrijkste vorm van sparen van particulieren in onze maatschappij. In plaats van een reële waarde van f 33,48 bij het thans bestaande stelsel zou men in dat stelsel f 833 reële besparing verkrijgen, werkelijk dus geen klein verschil. Als vermogensvorming door sparen onbelast blijft is het redelijk dat vermogensintering tegen het tarief van de inkomstenbelasting wordt belast, maar tegen de tijd, dat deze spaarders voor de oude dag aan die intering toe zijn, is hun inkomensniveau gewoonlijk zoveel lager, dat zij in een veel lagere progressieklasse vallen. Zij zullen dan misschien in de inkomensklasse, waarin zij dan verkeren 10 pCt. (inkomensbasis f 5.000) moeten betalen en dat is dus maar een kleine korting op de reële waarde van de besparing. Bovendien sterven vele mensen, voordat zij de periode van de intering hebben bereikt en dan wordt die korting dus zelfs helemaal niet toegepast.

Zo de minister van Financiën dit denkbeeld ook zou willen volgen, zal bij hem direct de vraag opkomen, waar hij compensatie zal moeten zoeken voor de inkomstendering, die de fiscus lijdt, als het bespaarde inkomen belastingvrij wordt.

Ruwweg gesproken komt het mij voor, dat deze compensatie gevonden moet worden in de verhoging van het tarief voor het verteerde inkomen van die groepen van belastingplichtigen, die tot sparen in staat zijn. Laten wij dus zeggen om de gedachte te bepalen voor de kleine gezinnen bij inkomens boven f 8.000 of f 10.000. De daartoe noodzakelijke verhoging van het belastingtarief zal niet zo belangrijk zijn, want al zou de spaarzin bij het publiek ook nog zo

Aandeel van de fiscus (gearceerd) in f.1.000 extra inkomen boven een basisinkomen van f.20.000.

sterk worden, de totale besparingen, waarvan de belastinginkomsten worden gederfd, zullen toch altijd maar een klein percentage van de totale verteringen zijn. Dit verhoogde tarief voor het verteerde inkomen zal de spaarzin opnieuw aansporen; ook wat dat betreft, werkt deze compensatiemethode dus in de goede richting.

Bij de technische uitwerking van deze gedachte doen zich natuurlijk nog talrijke problemen voor, maar zoals het nu is, is het weggegooid geld als een grootscheepse campagne voor het sparen wordt opgezet.

Ernstige overweging zou het verdienen vermogensvermeerdering door speculatiewinst niet belastingvrij te maken, maar dat zijn detailpunten, die de kern van de zaak niet raken. De kern van de kwestie komt hierop neer, dat weinigen zich de extra inspanning zullen getroosten om f.1.000 meer te verdienen als zij weten, dat zij daardoor slechts f.520 meer kunnen verteren en dat er geen welkend mens in Nederland is, die zich die extra inspanning zal getroosten als hij weet, dat hij door sparen daarmee een reële waarde verwerft van ruim f.34, maar dat de kaarten heel anders komen te liggen als men zich door die extra inspanning een reële waarde van f.833 kan verwerven, hetgeen bij „belastingvrij” sparen het geval zou zijn.

Drs A. M. GROOT

DE RECENTE ONTWIKKELING OP DE GELDMARKT.

Van deskundige zijde ontving de redactie de volgende beschouwingen:

Zoals de dagbladen reeds hebben gemeld heeft de Agent van het Ministerie van Financiën op Maandag 23 Juni het disconto voor alle termijnen van af te geven schatkistpapier met 1/4 pCt. verlaagd. Sedert de bevrijding werd nu reeds driemaal het disconto voor schatkistpapier verminderd, zoals onderstaand overzicht, dat het officiële disconto voor enkele termijnen voor schatkistpapier aangeeft, laat zien.

	Mei '45	12-9-'45	1-5-'46	23-6-'47
3 maands promessen	1 ⁵ / ₈	1 ³ / ₈	1	3/4
6 maands promessen	1 ⁷ / ₈	1 ⁹ / ₁₆	1 ¹ / ₄	1
9 maands promessen	2 ¹ / ₈	1 ¹³ / ₁₆	1 ¹ / ₂	1 ¹ / ₄
12 maands promessen	2 ¹ / ₂	2 ¹ / ₈	1 ³ / ₄	1 ¹ / ₂

De verlaging in September 1945 vond plaats, toen vooruitlopende op de geldsanering reeds grote bedragen aan bankpapier naar de banken waren toegestroomd, en deze voor de vergrote liquiditeit belegging zochten in schatkistpapier. Eveneens in September van dat jaar werd de afgifte van nieuw schatkistpapier gestaakt, en gaf de Agent alleen papier af in ruil voor vervallen, promessen. Op 1 Januari daaraanvolgende werd de afgifte geheel gestaakt; in Mei 1946 werd zij echter weer hervat tegen een verlaagd disconto. Aanvankelijk werden ook toen nog alleen schatkistpromessen afgegeven in ruil voor vervallend papier, doch in September 1946 kwam deze beperking te vervallen. Sedertdien werd steeds aan alle vraag naar schatkistpapier voldaan tegen ongewijzigde afgifteprijzen, totdat op 23 Juni jl. de Agent plotseling de officiële discontofarieven verlaagde.

De feitelijke ontwikkeling.

Vlak voor het intreden van bovengenoemde wijziging in de officiële afgiftetarieven van de Agent was de geldmarkt betrekkelijk ruim, zodat callgeld slechts 3/4 pCt. noteerde. Dat desondanks schatkistpapier met korte looptijd boven de agentstarieven noteerde, werd grotendeels hierdoor veroorzaakt, dat vele geldmarktinstellingen het van de Agent verkregen jaarpapier niet tot de vervaldatum in portefeuille hielden, doch dit enkele maanden voor de aflooptdatum op de geldmarkt aanboden, om met het provenu weer opnieuw jaarpapier te kunnen kopen, en dusdoende het rendement op de in schatkistpapier belegde gelden verhogen. Natuurlijk bleven deze marktstarieven beneden het officiële disconto voor jaarpapier ad 1 1/4 pCt., omdat anders deze ruiltransacties geen winst opleverden. Bij een werkelijk krappe geldmarkt zou deze limiet natuurlijk wel kunnen worden overschreden, maar dan ligt de oorzaak niet in de ruilingen.

Dit had tot rechtstreeks gevolg, dat behoudens jaarpapier vrijwel geen schatkistpapier van de Agent werd afgenomen, omdat het in de vrije markt goedkoper verkrijgbaar was. De invloed van de discontoverlaging op de marktstarieven voor de korter lopende termijnen was dan ook slechts indirect, nl. dat zij in ieder geval beneden 1 1/4 pCt. gingen noteren, omdat anders de bovenvermelde ruiltransacties geen zin meer hadden, en het aanbod zou ophouden.

Nadat men van de eerste schrik was bekomen, kwamen op 24 Juni weer noteringen voor schatkistpapier van alle

termijnen tot stand, welke in verband met het bovenstaande inderdaad op lager niveau kwamen.

	21 Juni '47	24 Juni '47	27 Juni '47
3 maands promessen . . .	17/16	15/16	13/8
6 maands promessen . . .	13/8	11/8	15/16
9 maands promessen . . .	19/16	13/8	13/8
11. maands promessen . . .	111/16	11/2	11/2

De markt bleef aanvankelijk in wezen nog ruim, zodat callgeld tegen 3/4 pCt. verkrijgbaar bleef, en de disconto's voor kortere termijnen, zij het op lager niveau, hetzelfde beeld van voor 24 Juni bleven vertonen.

Aan het einde der week trad echter een zekere verkrapting in, welke tot uiting kwam in een stijging van de daggeldkoers tot 1 pCt. De reden hiervan is, dat met name de banken overgingen tot het gebruik maken van de sedert 1 Juli 1946 reeds bestaande, doch grotendeels ongebruikte, mogelijkheid tot het beleggen van gelden in 3- en 5-jarige schatkistbiljetten met een rente van resp. 2 en 2 1/2 pCt. Vooral 3-jarige schatkistbiljetten waren in trek. De middelen voor deze belegging werden voor een deel aan de geldmarkt onttrokken door het opzeggen van daggeldleningen, waardoor de gememoreerde rentestijging werd veroorzaakt.

De oorzaken voor de reeds geruime tijd aanhoudende ruimte op de geldmarkt zijn niet moeilijk aan te wijzen. Het publiek schijnt blijkbaar met bankpapier verzadigd te geraken, getuige de ontwikkeling van de bankbiljettencirculatie, welke thans weer ongeveer op het niveau van Februari van dit jaar is geraakt. De door de banken aan de Overheid door middel van schatkistpapier geleende gelden vloeien dus regelmatig weer naar haar terug, zodat zij voortdurend nieuwe middelen te beleggen hebben, boven de herbelegging van tot verval komend schatkistpapier. Het grote overheidstekort, gepaard gaande met de verzadiging van de particuliere huishoudingen met bankpapier, veroorzaakt dus, dat de ruimte ter geldmarkt blijft aanhouden. Deze geldruimte wordt ook niet volledig afgeroomd door het „betalingsbalanslek”, omdat hierin voor een belangrijk deel door liquidatie van buitenlands bezit wordt voorzien.

Natuurlijk kan in deze toestand een grondige wijziging intreden, wanneer de bijzondere vermogensheffingen worden geïnd. De overheidstekorten zijn immers niet van zo grote omvang, dat de ontvangen bedragen in korte tijd weer zullen moeten worden uitgegeven. Het is thans echter nog moeilijk te zeggen, wanneer de heffingen geïnd zullen worden en hoe de invloed daarvan op de geldmarkt zal zijn. Vermoedelijk zullen de banken voor hun cliënten wel met schatkistpapier kunnen betalen, zodat liquiditeitsmogelijkheden voor deze instellingen niet behoeven op te treden. Een aanvankelijk verminderde vraag naar schatkistpapier lijkt dan echter wel waarschijnlijk.

De betekenis voor de geldmarktinstellingen.

In de eerste plaats heeft deze verlaging van het officiële disconto grote betekenis voor de handelsbanken, welke de belangrijkste houders van schatkistpapier zijn. Hun winstmogelijkheden worden door deze maatregel stellig beknot. Wanneer men bedenkt, dat de 4 Nederlandse grote banken per einde Mei 1947 een totaal bezit aan schatkistpapier hadden van f 2.215 miljoen, dan komt hun de verlaging van het disconto op een rentederving van f 5,4 miljoen per jaar te staan; indien deze maatregel althans volledig is doorgewerkt, hetgeen in verband met de looptijd van het schatkistpapier een vrij lange tijd vergt. Voor 1947 zal het slechts ten dele in de resultaten tot uitdrukking kunnen komen. Hun winstmogelijkheden lijken echter wel voldoende, om deze rentederving te kunnen dragen. Zij behaalden immers in 1946 gezamenlijk een nettowinst van f 15 miljoen, terwijl het bovendien wellicht nog mogelijk is, om door een betere benutting van de mogelijkheden tot ruil van schatkistpapier het rendement nog iets

te verhogen. Bovendien maken zij thans reeds meer gebruik van de beleggingsmogelijkheid in 2 pCt. schatkistbiljetten met 3-jarige looptijd, al dient aanstonds te worden toegegeven, dat dit hun directe liquiditeit niet ten goede komt. Voorzichtigheid blijft geboden in deze beleggingspolitiek, omdat nog niet bekend is tegen welke prijzen de Overheid het schatkistpapier zal aanvaarden, dat bij het innen der heffingen in betaling zal worden gegeven. Bovendien lijkt een toeneming van het debiteurencijfer dezer 4 grote banken met ongeveer f 100 à f 150 miljoen t.o.v. 1946 ruimschoots voldoende, om de gewenste rentecompensatie te bieden, een en ander nog afgezien van de verdere winstbronnen der banken. Deze toeneming van de verleende credieten lijkt in het licht van de ontwikkeling in 1946 in het geheel niet exorbitant.

Enigszins anders zou deze zaak echter komen te liggen, indien de verlaging van het disconto zou doorwerken op de te berekenen rente der door de banken verleende credieten. De kans hierop is echter gering, een deels omdat de verlaging van het disconto binnen betrekkelijk matige grenzen blijft, anderdeels omdat De Nederlandsche Bank haar toch al lage rentetarieven, waarmede de debetrente der banken dikwijls een zij het zeer verwijderd verband houdt, niet schijnt te willen verlagen.

Overigens blijft een prognose van de rente-inkomsten der banken voor de nabije toekomst uiterst moeilijk, omdat met name de invloed der bijzondere heffingen, welke wellicht gepaard gaan met een gewijzigde verhouding tussen de posten schatkistpapier en debiteuren bij de banken, zeer moeilijk is te verdisconteren.

Minder direct, doch wel degelijk indirect, zijn de boerenleenbanken en de spaarbanken bij deze discontoverlaging betrokken. Zowel de boerenleenbanken via hun centrales als de spaarbanken via de Nederlandsche Spaarbankbond, hebben gelden op een speciale liquiditeitsrekening bij de Schatkist kunnen storten tegen een rentevergoeding van 2 1/2 pCt. 's jaars. Per ultimo 1946 was door de boerenleenbanken aldus een bedrag van f 865 miljoen belegd, en door de spaarbanken f 184 miljoen. Deze laatsten hebben bovendien nog de mogelijkheid, om gelden te storten op een 3 pCt. rekening bij de Schatkist ter deelneming in een toekomstige staatslening, waarvan de modaliteiten nog niet bekend zijn.

Door dit alles zijn deze instellingen minder direct geïnteresseerd bij het verloop op de markt voor schatkistpapier. Indirect is hun belang wel degelijk vrij groot, omdat bijv. de spaarbanken bij de onderhandeling omtrent de regeling der liquiditeitsrekening, welke op 1 Juni van dit jaar afliep, in een aanmerkelijk zwakkere positie zijn komen te verkeren. Het is echter mogelijk, dat de Overheid, welke een speciale regeling schiep voor deze spaarinstellingen, waartoe de boerenleenbanken immers ten dele ook behoren, ook thans niet „het onderste uit de kan” zal willen halen. Bovendien kunnen zij nog uitwijken naar de 3- en 5-jarige schatkistbiljetten, waartoe de banken hun toevlucht reeds beginnen te nemen.

Een speciale categorie van belanghebbenden zijn de levensverzekeringmaatschappijen, en wel speciaal die instellingen, welke zich sterk tegen de rentepolitiek van de Regering hebben verzet. Door het niet of slechts gering inschrijven op de 3 pCt. Grootboekschuld 1946 (eerste tranche) konden zij ook niet of voor geringe bedragen profiteren van de mogelijkheid tot belegging in 3 1/2 pCt. vijfjarige schatkistbiljetten. Zij zijn dus grotendeels aangewezen op schatkistpapier, waarvan de rente thans weer is verlaagd. Door de huidige maatregel ontvangen zij een krachtige stimulans tot het wijzigen van hun houding.

Ten slotte moge nog worden opgemerkt, dat de markt voor kasgeldleningen aan publiekrechtelijke lichamen thans volkomen onaantrekkelijk is geworden. Door de bepaling, dat de rentetarieven slechts 1/8 pCt. boven de officiële disconto's van overeenkomstige termijnen voor schatkistpapier mogen liggen, was de belangstelling voor deze

beleggingsvorm reeds miniem. Voorzover mogelijk zal deze belangstelling waarschijnlijk thans nog geringer worden.

Betekenis voor de rentepolitiek en het budget van de Regering.

De invloed, welke deze verlaging van het disconto kan uitoefenen op de beleggingspolitiek van bepaalde institutionele beleggers, waarvan met name levensverzekeringmaatschappen werden genoemd, wijst op het directe verband, dat deze maatregel kan hebben met de rentepolitiek der Regering. De daarvoor in aanmerking komende beleggers worden gestimuleerd tot het verrichten van beleggingen op de kapitaalmarkt, waar de rentestand thans ongeveer het door de Regering gewenste peil heeft, bereikt, al wijst het mislukken van sommige emissies van gemeenteleningen op het nog niet volledig aanvaarden van deze politiek door de beleggers. In het algemeen worden lichamen, die zowel op de geldmarkt als op de kapitaalmarkt opereren, door deze maatregelen min of meer naar de kapitaalmarkt gedrongen, waarmede zij het succes der rentepolitiek helpen voltooien.

Afgezien van de wenselijkheid der lage rentepolitiek, welke op goede gronden in verband met de huidige economische situatie van ons land kan worden bestreden, blijkt echter opnieuw weer duidelijk, dat de Regering thans volledig de middelen bezit om de door haar gewenste rentepolitiek te effectueren. Door systemen van prijsbeheersing, toewijzingen en rantsoeneringen, alsmede door de deviezencontrole, kan de Regering de particuliere credietvraag volkomen beheersen. Voor haar eigen credietbehoeften is zij geenszins aangewezen op de particuliere credietverschaffers, doch kan zij te allen tijde gebruik maken van De Nederlandsche Bank. Bovendien maakt het monetair geen enkel verschil, of de Staat geld leent van de centrale bank of van de particuliere banken door het plaatsen van schatkistpapier.

De geldmarktinstellingen hebben dan ook bij de recente discontoverlaging zich zonder meer in het onvermijdelijke geschikt, in tegenstelling tot de gang van zaken bij de tariefsverlaging in Mei 1946, toen zij gedurende enige dagen een overigens vruchteloos verzet hebben gevoerd.

De macht van de Overheid is thans wel groot geworden. Dit bergt een gevaar in zich, omdat het mogelijk is om door overheidsmaatregelen aan bepaalde bedrijfstakken, ook op financieel gebied, hun winst- en bestaansmogelijkheden te ontnemen. De onderhavige maatregel lijkt echter de grenzen van het betamelijke nog niet te overschrijden.

Voor het overheidsbudget is deze discontoverlaging tenslotte van niet te miskennen betekenis. Op een uitstaand bedrag aan schatkistpromessen van ruim f 6.500 miljoen in het midden van Juni 1947 wordt, bij het doorwerken van deze verlaging na het tot verval komen van alle uitstaand papier, een rente bespaard van ongeveer f 15 miljoen ¹⁾.

Voor de overheidshuishouding is dit in verband met de zorgelijke toestand van 's Rijks financiën zeer belangrijk. Het lijkt, dat hierbij van de betrokkenen niet een onredelijk offer wordt gevergd, dat door hen niet zou kunnen worden gedragen.

Het is wegens het ontbreken van een officiële toelichting niet mogelijk om vast te stellen, welke overwegingen hebben geleid tot het treffen van de onderhavige discontoverlaging. Het lijkt niet uitgesloten, dat zowel het verder effectueren van de rentepolitiek als het verminderen der overheidsuitgaven hierbij een rol hebben gespeeld.

¹⁾ Bij het Internationale Monetaire Fonds is een bedrag aan renteloos schatkistpapier ondergebracht.

OVER DE AANPASSING DER WONINGHUREN.

In de hierna volgende beschouwing is uitgegaan van de praemissen:

dat, wanneer te zijner tijd een zekere stabilisatie ten aanzien van de kosten van nieuwbouw zal zijn ingetreden, het prijsniveau ten minste 50 pCt. zal liggen boven dat van midden 1939;

dat deze stabilisatie eerst zal worden bereikt, zodra de woningvoorraad dermate is aangevuld, dat van woningnood in de eigenlijke zin des woords, niet meer kan worden gesproken;

en dat met deze aanvulling een tijd van ten minste 10 jaar zal zijn gemoeid.

Deze praemissen zijn aanvechtbaar. Ik noem ze slechts om de gedachten enigermate te bepalen.

Door het Huurprijsbesluit 1940 heeft de bezetter de huurprijzen in een ijzeren, onvervalst Duitse, greep gevat. Ook na de bevrijding is deze greep, ondanks vele vertogen van de zijde der huiseigenaren niet losser geworden. De Regering erkent wel, dat aanpassing der huren aan de sterk gewijzigde omstandigheden niet achterwege kan blijven, doch heeft tot nu toe van enige stap in de gewenste richting niet willen weten. Zij heeft deze stap althans niet willen doen. In het raam van haar sociaal en financieel program is dat verklaarbaar. Het groepsbelang heeft ook hier moeten wijken voor het algemeen belang, zoals de Regering dit laatste ziet.

Toegegeven kan worden, dat dit groepsbelang door de handhaving der oude normen niet zo ernstig is geschaad als op het eerste gezicht lijkt. Over het algemeen kan worden gezegd, dat de niet-aanpassing, waarover thans wordt geklaagd, de huiseigenaren niet zo in de knel heeft gebracht als destijds het gevolg was van de aanpassing, die door Colijn werd nagestreefd.

Er is thans geen schade door leegstaan — er was een tijd, dat het leegstaan voor bepaalde categorieën woningen een schadepost betekende van 20 pCt. en meer der bruto huren — er zijn weinig verhuizingen en wanneer er een verhuizing is kost deze de eigenaar — anders dan vroeger — weinig of geen geld. Het wegvallen van deze schadeposten weegt ruimschoots op tegen de — zij het niet onbelangrijke — stijging der vaste lasten.

Maar bij lange niet tegen de zeer sterk gestegen kosten van onderhoud. Zelfs niet, wanneer we er rekening mee houden, dat een deel van het zgn. binnenonderhoud stilzwendend voor rekening van de huurder kan worden gebracht. Maar alleen reeds de kosten van het buitenonderhoud zijn dermate gestegen, dat in vele gevallen van een redelijk exploitatiesaldo niet meer kan worden gesproken, met het gevolg, dat maar al te zeer de neiging bestaat op de kosten te „besparen”. Deze neiging wordt sterk in de hand gewerkt door schaarste aan materiaal en tekort aan arbeidskrachten. Er is aldus reeds een zeer bedenkelijke achterstand in het onderhoud ontstaan. Iedere vakman weet en iedere leek, die zijn ogen de kost geeft, kan constateren, dat hier „something rotten” is. Er wordt hier roofofbouw gepleegd. Waarbij nog komt, dat onder de werking van het „Vervreemdingsbesluit niet landbouw-gronden”, de staat van onderhoud dikwijls weinig afdoet aan de zgn. maximumprijs. Een slecht onderhouden pand, dat tegen het prijsplafond aan zit, komt daar niet boven uit als het in betere staat van onderhoud wordt gebracht. Lang niet alle huiseigenaren zien in, dat desondanks ook hun belang met een beter onderhoud is gebaat. En velen, die het wel inzien, laten dit onderhoud achterwege, omdat ze er — mede in verband met de sterk gestegen kosten van hun levensonderhoud — niet toe in staat zijn. Gezwegen nog van de vermogensaanwasbelasting en de heffing ineens, die velen der beter gesitueerden als een zwaard van Damocles boven het hoofd hangt.

Een en ander leidt op grote schaal tot een wijze van exploitatie, die zich op de duur moet wreken. Wat thans besparing lijkt voor de eigenaar, zal op de duur voor onze volkshuishouding blijken het tegendeel daarvan te zijn. We staan ook hier voor een zeer bedenkelijke vorm van intering op ons nationale vermogen.

Aan de hierboven gesignaleerde vorm van roofofbouw dient een einde te komen. Een redelijke verhoging der huren is daarom een dringende eis. Een redelijke verhoging. Het is uit de aard der zaak volstrekt uitgesloten, dat nu of binnen afzienbare tijd de vaststelling der huren zou kunnen worden overgelaten aan de vrije werking van de wet van vraag en aanbod, of, wat voorlopig op hetzelfde zou neerkomen, aan het „bon plaisir” van de eigenaar. Maar wat wel kan en wat daarom moet, is een geleidelijke aanpassing ook der huren aan de gewijzigde economische omstandigheden.

Uit de aard der zaak zal deze aanpassing het meest bezwaar opleveren in de categorie der lage huren. Naarmate we in een hogere huurklasse komen zal zij minder of in het geheel niet moeilijk vallen.

Dit leidt tot het denkbeeld van een progressieve huurverhoging en wel op de volgende grondslag: voor het gedeelte van de huur, dat ligt beneden een bepaalde grens — laat ons zeggen f 5 per week — (de weekuur eventueel af te leiden uit de maand- of jaarhuur) wordt een jaarlijkse verhoging toegestaan van 5 pCt.; voor het gedeelte, dat ligt tussen f 5 en f 10 bedraagt de verhoging 10 pCt.; voor de volgende f 10 bedraagt ze 15 pCt. en voorzover de huur ligt boven f 20 per week 20 pCt.

Dus als volgt:

Weekuur op 1 Mei 1940	Toelaatbare verhoging	Nieuwe huurprijs	Percentage der verho- ging
f 4	f 0,20	f 4,20	5 pCt.
„ 5	„ 0,25	„ 5,25	5 „
„ 6	„ 0,25 + „ 0,10	„ 6,35	6 „
„ 8	„ 0,25 + „ 0,30	„ 8,55	7 „
„ 10	„ 0,25 + „ 0,50	„ 10,75	7½ „
„ 12	„ 0,75 + „ 0,30	„ 13,05	9 „
„ 15	„ 0,75 + „ 0,75	„ 16,50	10 „
„ 18	„ 0,75 + „ 1,20	„ 19,95	11 „
„ 20	„ 0,75 + „ 1,50	„ 22,25	11 „
„ 25	„ 2,25 + „ 1	„ 28,25	13 „
„ 30	„ 2,25 + „ 2	„ 34,25	14 „
„ 40	„ 2,25 + „ 4	„ 46,25	15½ „
„ 50	„ 2,25 + „ 6	„ 58,25	16½ „
„ 60	„ 2,25 + „ 8	„ 70,25	17 „

Deze verhoging zou kunnen worden toegepast met ingang van 1 Januari 1948 en vervolgens jaarlijks. Als maximumverhoging zou voorschans voor alle groepen zijn aan te houden 50 pCt. Dit zou betekenen, dat voor de hogere huren dit maximum reeds 1 Januari 1950 zou zijn bereikt, terwijl het voor de laagste klasse zou worden bereikt met 1 Januari 1957. Het lijkt niet voor betwisting vatbaar, dat aldus aan alle eisen van geleidelijkheid, die redelijkerwijze kunnen worden gesteld, zou worden voldaan. Moeilijk zal kunnen worden volgehouden, dat een normaal arbeidersgezin zich aan een jaarlijkse huurverhoging van f 0,25 à f 0,35 per week niet zou weten aan te passen. Terwijl niet uit het oog dient te worden verloren, dat in vele gevallen een niet onbelangrijk deel der verhoging door de huurders reeds thans, maar min of meer ongemerkt, wordt betaald, in de vorm van allerlei ongemak, dat een gevolg is van slecht onderhoud. Denken we slechts aan lekkages aan goten en daken, tochtige ramen, defecte sloten, ontbrekende deurknoppen enz.

Aan een regeling als hierboven aangegeven zou één grote fout kleven. En wel deze, dat aldus de eigenaars van percelen, die in een hogere huurklasse vallen, in een

belangrijk voordeliger positie zouden worden gebracht dan de eigenaars der goedkopere woningen. Zo is het inderdaad. We kunnen het daarbij dan ook niet laten.

Er is wel sprake geweest en nog sprake van de vorming van een fonds, waaruit de thans nog abnormaal hoge kosten van de nieuwbouw zouden zijn te financieren. Deze financiering is gedacht in de vorm van bijdragen in de te verwachten exploitatietekorten, die een gevolg zullen zijn van het fixeren der nieuwe huren ongeveer op de basis van die der bestaande woningen. Dit fonds zou — althans voor een belangrijk deel — zijn te vormen uit een belasting op de voor de bestaande woningen toe te stane huurverhogingen. Welnu, deze belasting ware op volkomen aanvaardbare wijze te koppelen aan het hierboven weergegeven systeem van huurverhoging. In deze zin, dat, voorzover en zolang in het hier uiteengezette progressieve systeem een grotere verhoging kan worden toegepast dan voor de laagste huren toelaatbaar is, het verschil in de vorm van een buitengewone belasting (hoe men deze noemen wil is van bitter weinig belang) aan het beoogde fonds ten goede zal komen.

Ik kom aldus tot een nieuwe bijzondere belasting. Het is duidelijk, dat in wezen de belasting wordt opgebracht door de huurders der duurdere woningen. Als zodanig is zij verdedigbaar en aanvaardbaar. Een verdere belasting der huiseigenaren zou dat niet zijn. Dat ik desondanks naar de vorm de belasting laat innén bij de huiseigenaar, is slechts een kwestie van techniek.

De belasting zou, gerekend over een tijdvak van 10 jaar voor de verhoging met een huurwaarde van f 10 per week volgens onderstaande berekening f 429 bedragen.

	Toelaatbare verhoging	Max. verhoging voor laagste groep	Vershil per week
1948	0,75	0,50	0,25
1949	1,50	1	0,50
1950	2,25	1,50	0,75
1951	3	2	1
1952	3,75	2,50	1,25
1953	4,50	3	1,50
1954	5	3,50	1,50
1955	5	4	1
1956	5	4,50	0,50
1957	5	5	—
			8,25

Dit geeft over de gehele periode een verschil van 52 × f 8,25 of f 429, dus per jaar f 47,66 of per week f 0,92.

Bij een huur van f 20 per week wordt de totale heffing f 1.430. Bij f 40 per week f 3.510, bij f 60 f 5.499.

Ik sprak tot nu toe over woningen en woninghuren. Het behoeft geen betoog, dat een regeling als beoogd ook zal moeten gelden voor woningen, die niet verhuurd, doch in eigen gebruik zijn. En niet alleen voor woningen, doch ook voor gebouwde eigendommen met een andere bestemming: kantoren-, bank- en fabrieksgebouwen, winkelpanden, hotels etc. Een dergelijke belasting zou stellig, zoals dat heet, „zoden aerd” zetten. Voor Amsterdam kom ik naar globale schatting op een opbrengst van ten minste f 50 miljoen. Kunnen we voor de rest van het land het dubbele nemen, dan komen we aldus tot een totaal bedrag van f 150 miljoen. Stellen we de bijdrage op de exploitatietekorten, gerekend over 10 jaar, per woning op f 2.500 (deze bijdragen zouden uit de aard der zaak dalen, naarmate ook de betrokken huren worden „aangepast”) dan zouden uit het fonds te financieren zijn de bijdragen voor 60.000 woningen.

Niet voldoende. Stellig niet. Het fonds zou echter ook nog uit een andere bron kunnen putten. Bij een systeem van huurverhoging als hier bepleit, zal op korte termijn

de opbrengst aan personele belasting zeer belangrijk stijgen; in vele gevallen meer dan verdubbelen; zelfs wanneer — wederom met het oog op de lagere huren — de grens der vrijstellingen naar boven wordt verschoven. Er ware alls voor te zeggen, ook deze verhoging geheel of ten dele aan het fonds ten goede te doen komen.

Ik heb mij tot de hoofdzaken beperkt en ben niet getreden in bijzonderheden, als bijv. de mogelijkheid — om niet te zeggen de wenselijkheid — van meer differentiatie bij de indeling der huurgroepen. Bij een indeling der verschillende gemeenten in diverse klassen zouden de huren voor de laagste groep bijv. kunnen variëren van f 4 tot f 7 en ook voor de andere groepen de grenzen anders kunnen worden gelegd.

Tegen een regeling der kwestie in de zin als hierboven aangegeven zijn vele en steekhoudende argumenten aan te voeren. Zij zal noch door de huurders, noch door de huiseigenaren met gejuich worden begroet. Maar ze is in ieder geval beter dan geen regeling.

En een oplossing moet er komen. De Regering kan ook hier niet steeds de weg van de minst weerstand blijven volgen. Geen politiek is funester dan die van de struisvogel, want zij zou er toe leiden, dat, terwijl we ons zorgen maken over hetgeen we missen, we tekort zouden gaan schieten in de zorg voor hetgeen we hebben behouden.

Mr A. G. LUBBERS

SCHIJN EN WERKELIJKHEID.

De verandering van de koopkracht van het geld door de stijgingen der goederenprijzen op de wereldmarkten, in Nederland extra geaccentueerd door een op een onzalig moment genomen beslissing tot devaluatie van de gulden, heeft gemaakt, dat wij oude waarden in nieuwe prijzen moeten meten. Doen wij dit niet; dan goochelen wij ons een wereld van schijnrentabiliteit; van schijnwinst voor.

De feiten liggen nu eenmaal zo, dat in het algemeen gesproken reeds in 1940 de meeste Nederlandse ondernemingen zwaar ondergekapitaliseerd waren. Ten dele was dit een gevolg van een conservatief beheer, waarbij men winsten in de onderneming heeft gelaten en die heeft aangewend voor uitbreiding en perfectionering van het productie-apparaat; ten dele was de lage kapitalisatie soms ook een gevolg van reorganisaties in het voorafgaande decennium, waarbij men veelal niet alleen oude verliezen heeft weggewerkt, doch ook het toenmaals bestaande apparaat zeer laag te boek heeft gesteld. Na-kaarten over de vraag, of dit een gelukkige tactiek is geweest, heeft thans weinig zin. Velen meenden in de mate van ingrijpendheid ener reorganisatie de mate van soliditeit van het beheer te kunnen zien. Persoonlijk heb ik deze mening nimmer kunnen delen en evenmin ben ik een bewonderaar der zgn. guldenbalansen, door afschrijvingen uit winsten ontstaan. Immers, het gevolg van een onderkapitalisatie is een gemis aan kijk op reële kostprijzen en een schijnrentabiliteit; indien men al zou menen, dat men van de last van afschrijvingen af is, indien een onderneming geheel is afgeschreven, vergist men zich. De onderneming moet nu eenmaal in stand worden gehouden en een voorziening tegen jaarlijkse slijtage en veroudering moet ook jaarlijks worden opgebracht en in de verkoopprijzen worden verrekend. Doet men dit, niet, dan wordt allens de onderneming uitgehold en zou ten langen leste blijken, dat de lage waardering geen conservatieve waardering meer is, maar de juiste, omdat inmiddels het bedrijf zichzelf heeft opgegeten.

In het huidig² tijdsgewricht is onder nieuw aspect deze kwestie bijzonder actueel en het belang van het vraagstuk juist geaccentueerd door het uitgangspunt: de lage kapitalisatie, welke in het vooroorlogse tijdsgewricht reeds tot schijnrentabiliteit leidde. Het gevaar is groot,

dat men, zich beperkende tot fiscaal toegelaten afschrijvingen, welke verband houden met lage boekwaarden, resp. met lage aanschaffingsprijzen, veel minder afschrijft dan nodig is om het bedrijf op peil te houden, terwijl op deze wijze een schijn van rentabiliteit ontstaat, welke in feite in het geheel niet aanwezig is.

In de meeste bedrijven bedraagt de werkelijke productieprijz van het aanwezige productie-apparaat een veelvoud van de balanswaarde, een veelvoud ook van de waarde op fiscale balansen daarvoor aangenomen. En nu is er maar één middel om dit productie-apparaat op peil te houden: afschrijving op basis van de reproductiewaarde, mogelijke tegengestelde opvattingen van fiscus en prijsbeheersing ten spijt.

Welke zijn de middelen om zich het beste te onttrekken aan de wereld van schijn, waarin wij de kans lopen ons rijker te wanen dan wij zijn? Dit is in de eerste plaats door een herwaardering van activa en door deze herwaardering tot uitdrukking te brengen in de balans en liefst in de kapitalisatie van de onderneming. Hiermede is niet gezegd, dat dit zonder meer kan geschieden, want heden staan fiscale bepalingen daaraan in de weg; de strekking van deze beschouwing echter is juist te betogen, dat deze fiscale obstakels uit de weg moeten worden geruimd, teneinde tot een behoorlijke herwaardering van de onderneming te kunnen komen. Is die herwaardering er eenmaal, dan zal blijken, dat rendementen, die op de zwaar ondergewaardeerde kapitalisaties groot lijken, klein zijn, terwijl de afschrijvingen, zoals die moeten zijn, rechtstreeks voortvloeien uit de waardering van de activa.

Zolang de herwaardering, zoals hier voorgestaan, geen feit is, zal men de extra afschrijvingen in een vernieuwingsfonds moeten storten, waarmee de nieuwe aanschaffingen kunnen worden gefinancierd, omdat men nu eenmaal op reeds laag te boek staande waarden geen dusdanige afschrijvingen kan afboeken als nodig zijn, om te zijner tijd tot vervanging te kunnen overgaan.

Een goed voorbeeld is gegeven door onze Zuidelijke burea, waar men voorlopig op de tot dusverre fiscaal toegelaten afschrijvingen een coëfficiënt van 2,50 mag toepassen¹⁾, terwijl een wetsontwerp tot nadere regeling dezer materie in voorbereiding is, waarbij tevens alle belemmeringen tegen een herkapitalisatie uit de weg worden geruimd. Een goed voorbeeld ter navolging in het kader van Belgisch-Nederlandse toenadering!

Mr H. F. VAN LEEUWEN.

¹⁾ „Moniteur Belge” van 18 Mei 1947, blz. 5125. Zie ook: Prof. R. Vandeputte, „De financiering van de industriële wederuitrusting in België”, in „E.-S.B.” van 11 Juni jl., blz. 464.

SANERING VAN DE MELKDISTRIBUTIE.

In Arnhem was de middenstand na de evacuatie gedwongen tot samenwerking. Winkels waren verwoest, bedrijfsuitrustingen geroofd, de organisatie van de bedrijven was ontwricht. Gemeentebestuur en vakgroepen troffen maatregelen om de terugkerende bevolking van de noodzakelijke goederen te voorzien, onfaire concurrentie te voorkomen en de bedrijven op gang te brengen. De hieruit geboren noodorganisaties, zoals een centrale bakkerij, een centrale grossierderij in kruidenierswaren, een centrale schoenmakerij e.d. deden goed werk. Ondanks de bezwaren aan dergelijke noodorganisaties inhaerent, bleek, dat op deze wijze meer efficiënte productie- en distributiemethoden mogelijk zijn.

De hoop, dat uit deze samenwerking iets blijvends zou groeien, bleek ongegrond. Men keerde in het algemeen zo spoedig mogelijk tot de oude methoden terug. Alleen in de handel in melk en aanverwante producten bleef de samenwerking langer bestaan, terwijl voor de toekomst een saneringsplan werd ontworpen door de Stichting Arnhemse Melkhandel (S.A.M.), de Coöperatieve Arnhemse

Melkinrichting en Zuivelfabriek U.A. (Camiz) en het Bedrijfschap voor Zuivel (B.Z.).

Wegens het ontbreken van bezorgmateriaal had de uitgifte van melk aanvankelijk plaats aan 145 over de hele stad verspreide uitgifteposten. Aan elke post zorgde een slijter of een bezorger van de Camiz voor de distributie. Daarvoor kreeg men een vaste beloning van f 32,40 per week plus f 0,75 per 100 liter omzet. Na aftrek van de distributiekosten werd het overblijvende geld onder de melkhandelaarën proportioneel aan hun vroegere omzet verdeeld.

Onderwijl werd gestreefd naar herstel van de normale bezorging. Bij vrijwel alle slijters leefde de wens om tot sanering te komen.

De toestand vóór de evacuatie had grote nadelen. De verwerking van de melk was toen reeds vrijwel geheel gecentraliseerd bij de Camiz, de distributie liet sociaal en economisch veel te wensen. De slijters maakten lange dagen (10 à 11 uur was geen uitzondering), de omzet was laag (gem. 240 liter per bezorger per dag), de verdiensten vaak matig of onvoldoende. De klanten van een bepaalde slijter woonden zeer verspreid, de route was dus lang; anderzijds waren soms 3 of 4 melkboeren in eenzelfde straat aanwezig. De oplossing van deze euvelen was simpel: maak in onderling overleg een wijkverdeling; maak elke wijk zo groot, dat een evenwicht wordt gevonden tussen een normale werktijd en een redelijke verdienste; probeer de daardoor uitgeschakelde slijters en bezorgers ander werk te verschaffen.

Het lag voor de hand de voor dit doel noodzakelijke organisatie te gieten in de vorm van een coöperatieve vereniging. De betrokkenen hoopten, dat deze coöperatie door de betreffende overheidsorganen zou worden gesanctionneerd, vnl. om een doorbreking van het saneringsplan door buitenstaanders te voorkomen.

In afwachting van de officiële goedkeuring kondigde het B.Z. een noodverordening af. Hierdoor werden de belangrijkste maatregelen uit het door de in het begin genoemde organisaties ontworpen plan ingevoerd. Deze verordening liet zowel de mogelijkheid tot integrale verwezenlijking van het saneringsplan als die tot terugkeer naar de vroegere toestand open.

Om voor ons onnaspeurlijke redenen werden overheids-sanctie en -garantie geweigerd. De oorzaak hiervan ligt niet in enige fout of leemte in de organisatorische of juridische opzet van het saneringsplan. Blijkbaar bestaat de vrees op beperkt gebied een experiment uit te voeren en daarmee een precedent te scheppen ofwel men overweegt een landelijke regeling, waarop men plaatselijk niet wenst vooruit te lopen.

De promotors hebben zich door deze gang van zaken niet laten afschrikken en zijn overgegaan tot de oprichting van een coöperatie op basis van vrijwilligheid. De inhoud van het plan heeft weinig verandering ondergaan.

Vrijwel alle Arnhemse melkslijters werden lid van de coöperatie. Zij brachten hun vroegere omzet in en kregen daarvoor een daarmee evenredig aantal aandelen. De coöperatie sloot een overeenkomst met de Camiz om daarvan alle melk en melkproducten te betrekken. De Camiz (een boerencoöperatie) kreeg daardoor een volledig monopolie voor de verwerking van melk en melkproducten in de gemeente Arnhem. De stad werd verdeeld in ongeveer 130 wijken volgens het beginsel een man per wijk. De omzet per wijk per dag is bij de huidige rantsoenering \pm 450 liter. Een aantal oudere slijters trokken zich uit het bedrijf terug om deze regeling te kunnen verwezenlijken. Ze leven van de inkomsten van hun aandelen. Een groot aantal bezorgers, die voorheen in loondienst bij de slijters waren, werden overbodig en vonden elders emplooi.

Op de duur zal in elke wijk een winkel kunnen worden geopend. Deze mag niet worden gedreven door degene, die dezelfde wijk bedient. De consument behoudt hierdoor een zekere vrijheid van keuze. Het risico van de winkelver-

koop draagt de exploitant. Er blijft dus een zekere vrijheid van inkomensverwerving en van ontplooiing van eigen initiatief.

De inkomsten van de melkverkoop worden afgedragen aan de coöperatie van slijters. Na betaling aan de Camiz resteert de bruto-winst. Hiervan wordt maximaal $\frac{4}{8}$ besteed aan vergoeding van distributiekosten en bezorgloon. Maximaal $\frac{1}{8}$ dient ter bestrijding van de onkosten van de coöperatie. De rest komt voor uitkering op de aandelen in aanmerking. Naast het vaste bezorgloon wil men na afschaffing van de rantsoenering een provisieregeling invoeren. De beloning zal dan fluctueren met de omzet.

De regeling is o.i. toe te juichen als een systematische poging om tot een betere sociaal-economische positie van de melkslijters te komen en een efficiënte verzorging van de consument te waarborgen. De slijters behouden een zekere vrijheidsmarge, terwijl een aantal hunner in de coöperatieve organen gelegenheid krijgt activiteit en initiatief te ontplooiën.

Bezwaren zijn er ongetwijfeld. Het is de vraag, of de genoemde uitkering op de aandelen een aanvaardbare oplossing is. Een goede pensioenregeling ware o.i. verkieslijker geweest dan het fixeren van een vroegere situatie.

Belangrijker is echter, of een vrijwillige coöperatie voldoende waarborgen biedt om verstarring van de branche te voorkomen en of de grotere efficiency de consument ten goede zal komen in de vorm van lagere prijzen. Achter deze vragen ligt de andere vraag, of om al deze redenen overheidsinvloed in de uitvoerende organen wenselijk is.

Dit alles neemt niet weg, dat wij de ontwikkeling van dit plan met grote belangstelling volgen, hopen, dat het zal slagen en een prikkel zal zijn voor de sanering van andere branches.

A. R. VERMEER.

DE CURSUSSEN VOOR BEDRIJFSLEIDERS VAN PROF. DR. A. CARRARD.

Gedurende de oorlog was er in Nederland een hausse te bespeuren op het gebied van cursussen voor bedrijfsleiders, personeelchefs en bazen. Verschillende adviesbureaux — het één zich specialiserend op bedrijfstechnische, het ander op bedrijfspsychologische problemen — gaven cursussen over methoden, welke van toepassing zijn bij het leiding geven aan personeel en over de psychische problemen, welke hieraan ten grondslag liggen. Sommige van deze cursussen waren oppervlakkig, andere gedegener, de meeste werden goed bezocht, terwijl vrijwel alle zeer kostbaar waren. Dat er een behoefte bestond aan een diepgaander kennis over deze aangelegenheden was duidelijk. Gedurende de bezetting spitste zich deze behoefte toe, toen niemand wist wat de naaste toekomst kon brengen; vrijwel alle bedrijven werkten op halve kracht met een overcompleet aan onevenwichtig samengesteld personeel. De vooruitstrevende ondernemer wilde niet stil zitten en trof zijn voorbereidingen om de latente problemen te ontdekken, zodat dreigende catastrophale arbeidsconflicten straks na de bevrijding konden worden opgevangen. In menig bedrijf hebben deze cursussen voor personeelchefs en bazen dan ook enige betekenis gehad. En toch bevredigden zij niet genoeg. Enerzijds is een grote groep bedrijfsleiders er niet mede in aanraking gekomen, doordat het programma niet in voldoende mate beroep deed op het praktisch nut: ze waren voor vele ondernemers te zwevend en te theoretisch. Anderzijds werden velen door de tarieven afschrikt, terwijl niet weinigen beslist dieper wilden ingaan op de bases, die ten grondslag liggen aan het leiding geven aan mensen.

Sommige ondernemers waren zich bewust van de omwenteling, die er was gekomen in de methode van bedrijfsleiding. Gedurende de evolutie van de techniek had men alle aandacht besteed aan de toepassings- en

uitbreidingsmogelijkheden van het technische apparaat; de rationalisatie van de bewegingen, de werkmethoden, werkplaatsen, en werktijden stonden in het brandpunt van de organisatiediscussies. De economische wetenschappen droegen er het hare toe bij, teneinde de calculatie van de actieve en passieve productiemiddelen zo rationeel mogelijk te doen geschieden, terwijl de financieringspolitiek niet zelden volgens een wetenschappelijke efficiënte methode werd toegepast.

Zowel de werkgevers als de werknemers hebben de vruchten mogen plukken van deze industriële welvaart, terwijl in sommige landen de ondernemingen — en vooral Nederland ging hierin voor — bovendien door een doeltreffende sociale politiek de zorg voor het gezin, de invalide, de zieke en de oud-gediende overnamen.

Toch was er een lacune. De onderlinge persoonlijke contacten waren bij deze uitbreidingen verloren gegaan. De technicus, die meestal naast zijn technische zorgen ook nog die van de econoom en de ondernemer als „pater familias” op zich moest nemen, had niet voldoende tijd om de nodige aandacht aan zijn mensen te schenken. Hij had geen gelegenheid meer om na te gaan of deze opzichter of die ploegbaas wel geheel voor zijn werk was berekend. Hij moest genoegen nemen met oppervlakkige getuigenissen, gaf opdrachten en kon nauwelijks controleren of zij werden uitgevoerd. En toch verlangde hij naar de zekerheid of de opgedragen taak met evenveel zorg, snelheid, netheid, veiligheid en toewijding werd vervuld als hij zelf dit zou hebben gedaan. Algemene oppervlakkige controlestelsels moesten worden toegepast; een gestandaardiseerde discipline van gestandaardiseerde boetenstelsels ging veelal gepaard met de stereotiepe premies voor algemene prestaties, die in de plaats kwamen van de persoonlijke bliken van waardering, de persoonlijke aanwijzingen en persoonlijke beloningen.

Het moreel was in verhouding nog hoog te noemen; de ondernemer was overtuigd, dat zijn apparaat en zijn mensen beter waren dan bij enig andere werkgever. De arbeiders en ambtenaren klaagden niet; voelden wel, dat zij een maatschappelijk welvaartspeil hadden bereikt; zagen vol vrees en ontzag op naar hun chefs, maar hadden geen contact en voelden zich bij de minste grief niet begrepen, vergeten en achteruitgezet, en niemand was er die uitleg gaf. Zeker, er waren ondernemers, die dit wel begrepen en hun welgemeende bedoelingen niet onder stoelen of banken staken, maar eerlijk de hand uitstaken, om een nauwer, begrijpender en gezonder samenwerking met hun ondergeschikten te scheppen, door middel van een intensief georganiseerd contact met assistenten en opzichters, deze met hun ploegbazen en zij weer met hun arbeiders.

De oorlog brak echter uit en hiermede werd op veel plaatsen een nog grotere kloof geschapen tussen werkgever en werknemers. Het gezag werd besmet door de bezetter, terwijl de duimschroeven werden aangezet. De werknemers werden of als slaven weggevoerd of met handschoenen aangepakt. Voor beide methoden bestond terecht alle afkeer. Sabotage ontwikkelde zich als een nationale deugd, die later in verrotting overging. De „slow down”-methode werd een gewoonte, waar vroeger orde, stiptheid en correctheid door alle partijen werden verlangd. Vijf jaren werken met wantrouwende, onevenwichtige, ondervoede, saboterende werkers heeft de chef prikkelbaar, bits, maar ook slap en tactloos gemaakt. Dit alles in een tijd van streven naar productie, eenheid, samenwerking, beter begrip, nationaal gevoel en bedrijfs-gemeenschap in goede orde en discipline.

De Zwitserse hoogleraar Carrard heeft met anderen iets begrepen van dit moeilijk treffen. Met handhaving en zelfs stimulering van efficiënte en wetenschappelijke bedrijfsleiding, wijst hij op de fouten die bij deze leiders zijn binnengeslopen.

Hij wijst op het egoïsme, dat de grondslag is van zoveel

wanbegrip; niet alleen in de bedrijfsgemeenschap, maar ook in het persoonlijk en gezinsleven. Hij streeft naar een andere instelling van de chef door de vorming tot persoonlijkheid nader te ontwikkelen en karaktervorming toe te passen. Hij geeft middelen aan tot samenwerking en het stimuleren van de arbeidsvreugde. Hij wijst op de belangrijkheid, bijv. om een nieuwkomer, voordat hij aan het werk gaat, eerst op zijn geschiktheid te laten onderzoeken, en geeft de punten aan, hoe hij voor zijn werk moet worden opgeleid. „Penser patron” is het uitgangspunt voor zijn gezagstheorie. Carrard's uitgangspunten zijn gezond: de menselijke waarde van de individu en de economische motivering van de onderneming. De doeltreffende antwoorden op de scherpe vragen, die de deelnemers aan zo'n cursus zelf moeten formuleren onder Carrard's leiding, is een zeer vruchtbare discussie-instructiemethode: Werkt iemand uit angst of uit vreugde? Hoeveel prettige gezichten ziet men bij de bedrijfsgenoten? Wat moet ik doen om mijn persoonlijkheid te ontwikkelen? Wat kan ik doen om mijn medewerkers tot betere samenwerking te brengen?

Prof. Carrard, die in 1889 werd geboren en als ingenieur zijn loopbaan begon, werkte acht jaren als verkoper in de technische industrie, maar werd toen door de praktijk naar de verdere studie van de toegepaste psychologie getrokken. Hij is een protestants christen, die uit praktische en ideële motieven de christelijke gedachten, die ten grondslag liggen aan de samenwerking, wil propagieren. „Moral Rearmament”-gedachten introduceert hij in de cursus. Hoewel de cursus in vele opzichten de kern raakt en ook boeiend genoeg is voor de Nederlandse bedrijfsleider, zou hij bij verdere toepassing toch iets meer op de Nederlandse mentaliteit moeten worden ingesteld. Voor de religieus denkende Nederlander gaat de cursus echter weer niet diep genoeg; vraagstukken betreffende karakter- en persoonlijkheidsvorming, verhouding bedrijf-gezin - kerk, worden niet voldoende beantwoord. Wij, Nederlanders, hebben begrip voor „kortsluitingen in de organisatie van de onderneming” en de gevolgen daarvan, maar zijn geneigd te zeggen „kom, kom!” wanneer arbeidsproblemen dienen te worden opgelost door een bezinningsstilte. Carrard acht ik een groot psycholoog, een edel mens, vooral een praktisch, tactisch cursusleider, hij zou echter nog meer de praktische kant van het ondernemen in het oog moeten houden.

Het „Institut de Psychologie Appliquée”, waarvan Prof. Carrard directeur is, geeft cursussen voor bazen en opzichters, voor personeelchefs, voor directieleden, terwijl speciale cursussen worden gehouden voor ondernemers. In de Duitse prospectus wordt als voorbeeld hiervan vermeld: „Männern mit höchster Verantwortung soll Gelegenheit gegeben werden, die typischen Unternehmerfragen im Geiste der Besinnungskurse auszutauschen”.

In de cursus voor ondernemers worden de volgende punten behandeld:

- 1e. Het autoriteitsprincipe.
- 2e. De samenwerking in het bedrijf.
- 3e. De geest, het moreel. Carrard noemt dit punt „Kollektivseele”.
- 4e. Het kernvraagstuk.
- 5e. Het loonvraagstuk.
- 6e. De ontwikkeling van de werknemer als persoon.

Prof. Carrard, wiens boekje „De chef”, in Nederland reeds veel werd verspreid, en van wie ook velen met belangstelling lezen „Der Mensch in der beruflichen Gemeinschaft”, evenals het boekje „Persönlichkeitsschulung”, geeft zijn cursussen in het Frans en in het Duits. Hij wordt geassisteerd door de heer F. Billon, met wie hij reeds vele jaren samenwerkt, maar wiens voordrachten lang niet zo geestrijk zijn als van Carrard zelf.

De omgeving, waarin de cursussen plaats hebben, is ideaal; een firstclasshotel, gelegen in Ouchy in een fraai park aan de oever van het Meer van Genève.

Met grote waardering heb ik deze cursussen gevolgd en iedere ondernemer, of chef, die denkt, dat hij zulke cursussen niet nodig heeft, moet deze gaan volgen, zolang Nederland zelf geen betere aan deze nooddijd aangepaste opleiding voor hogere bedrijfsleiders kent. Want het zou natuurlijk van belang zijn, wanneer Nederlands Instituut voor Personeelsleiding er wonder wel in geslaagd in korte tijd de Amerikaanse Bedrijfskadertraining in te richten en cursussen op stapel te zetten, heroriënteringsbijeenkomsten, die, hoewel naar buitenlands voorbeeld opgesteld, een zuiver Nederlands karakter blijven behouden.

Dr J. L. M. HEROLD.

AANTEKENINGEN.

ENKELE ECONOMISCHE ASPECTEN VAN DE KERSENTEELT IN NEDERLAND.

In de reeks publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut is als no. 40 onder bovenstaande titel een studie van Dr J. H. van Stuijvenberg verschenen¹⁾, waarvan wij hieronder een samenvatting geven.

De met kersen beplante oppervlakte bedraagt in Nederland ongeveer 4.000 ha, waarvan 70 pCt. voorkomt op het rivierkleigebied in het midden des lands, 20 pCt. in Zuid-Limburg en 5 pCt. in Zeeland. Hoewel deze oppervlakte slechts gering is; moet toch de sociale betekenis van de kersenteelt voor de streken, waar zij wordt uitgeoefend, niet worden onderschat. Ongeveer 60 pCt. van het totale arbeidsloon wordt uitbetaald tijdens de korte periode van de pluk en komt bijna uitsluitend aan het minst welvarende deel der bevolking, de losse landarbeiders en de kleine boeren, ten goede.

Het proces van intensivering van de fruitteelt, dat gedurende de laatste decennia kan worden waargenomen, blijkt zich bij de kersen minder snel te voltrekken dan bij de overige pit- en steenvruchten. Aan de hand van een analyse van de productiekosten wordt dit verschijnsel verklaard uit de omstandigheid, dat de kosten, verbonden aan de rationalisering van de kersenteelt; in normale omstandigheden niet worden gedekt door de daaruit voortvloeiende hogere geldopbrengsten.

In Nederland worden bijna alle tuinbouwproducten (groenten, fruit, bloemen, bloembollen) in meerdere of mindere mate door de telers via de veilingen afgezet. Dit zijn (meestal coöperatieve) centraal-regionale markten, waar de producten bij afslag worden verkocht. Een groot deel van de pit- en steenvruchten (dus ook van de kersen) wordt echter, alvorens aan de veiling te worden aangevoerd, in ongeogste toestand door de telers verkocht. De koper zorgt voor het oogsten en draagt het prijs- en oogstriscio na het sluiten van het contract. Velen achten de verkoop van fruit op stam ongewenst. Tengevolge van de ongelijkmatige arbeidsbezetting is een gespecialiseerde kersenteelt echter economisch onbestaanbaar. Zij wordt daarom geparalleliseerd, als onderdeel van het boerenbedrijf, uitgeoefend. Verkoop van de kersen op het hout maakt het mogelijk, om recht te doen aan de economische krachten, die in het boerenbedrijf tot afstoting van de oogstwerkzaamheden dwingen. Wanneer de boer in eigen beheer zou plukken, zouden ernstige fricties in de optimale arbeidsbezetting optreden, waardoor het oogsten zeer duur zou worden. Verkoop van kersen op stam is dus een economisch rationele wijze van afzet. Aan de hand van beschikbare gegevens kan worden aangetoond, dat de rentabiliteitsontwikkeling van de kersenteelt bij verkoop van kersen in ongeogste toestand op de duur parallel loopt met die bij directe aanvoer van het product aan de veilingen. Daar beide wijzen van exploitatie elkander niet verdringen, zijn zij dus even rendabel.

¹⁾ Zie aankondiging in „E.-S.B.“ van 25 Juni 1947, blz. 515.

Omstreeks 1890 werden de kersen door de producenten bijna uitsluitend in consignatie gezonden naar de grote steden in het binnenland en naar het buitenland (aanvankelijk vooral Engeland, dat later, na de opkomst van het Rijnland als industriegebied, door Duitsland werd overvleugeld). De consignatiehandel duidt op een zwakke onderhandelingspositie van de aanbieders, die uit de bederfelijke aard van het product kan worden verklaard.

Destijds bestonden in de fruithandel verschillende misstanden. Bedrog, contractbreuk, geknoei met kwaliteit en gewicht, monopsonide positie van de afnemers kwamen veelvuldig voor. Om hierin verbetering te brengen, gingen de fruittelers aanvankelijk over tot oprichting van coöperatieve fruitverzenderverenigingen, d.w.z. zij integreerden de uitoefening van de handelsfuncties aan de teelt. Deze verenigingen zijn zonder een uitzondering op een mislukking uitgelopen. Meer succes had men echter met de oprichting van veilingen in het begin van deze eeuw. Het merkwaardige feit doet zich, voor, dat de groentenveilingen allen op coöperatieve leest zijn geschoeid, daarentegen bezitten vele fruitveilingen een speculatief karakter, d.w.z. zij worden door handelaren geëxploiteerd, alsof het een normale onderneming betrof. Dit verschijnsel blijkt te kunnen worden verklaard uit het verschil in de mate van houdbaarheid der betreffende producten, uit het gespecialiseerde karakter van de groententeelt, tegenover het geparalleliseerde van de fruitteelt en uit het verschil in de omvang van het initiale kapitaal, dat in verhouding tot de omzet bij een fruitveiling groter moet zijn dan bij een groentenveiling.

In de ontwikkeling van het veilingwezen uitte zich mede de verplaatsing van het zwaartepunt in de prijsvorming der kersen van de consumptie naar de productiegebieden. De alom toenemende welvaart stimuleerde de vraag naar het luxe product kersen, terwijl het aanbod relatief beperkt bleef, omdat de productie slechts geleidelijk kon worden uitgebreid.

Het hoog geperfectioneerde veilingstelsel, dat thans ook verschillende nevenfuncties vervult (centraal sorteren, koelen en verpakken), heeft belangrijk bijgedragen tot het wegnemen van wantoestanden in de fruitteelt en -handel.

Uit de relatieve beweging van de prijzen der versohillende kersensoorten ten opzichte van elkaar gedurende een bepaald seizoen kan worden afgeleid, dat de substitutie-elasticiteit dezer soorten zeer hoog is, zodat men de kersen als een homogeen product mag beschouwen. Verder blijkt het aantal aanbieders geen aanwijsbare invloed op de gemiddelde veilingprijzen uit te oefenen. In deze opzichten voldoet de prijsvorming voor kersen dus bijna geheel aan de normen, die voor de aanwezigheid van vrije concurrentie worden gesteld.

Op grond van theoretische overwegingen (luxe product verschillende toepassingsmogelijkheden, niet-compleet, mentaire consumptie, waarbij de gewoonte slechts een geringe rol speelt en de verzadigingsgraad bij de gebruiker niet snel wordt bereikt) kan een hoge prijselasticiteit van de vraag naar kersen worden verwacht. De prijselasticiteit van de vraag voor conserveringsdoeleinden blijkt lager dan die van de vraag voor directe consumptie.

De jaarlijkse fluctuaties in de veilingprijzen van kersen worden door verschillende factoren veroorzaakt, zoals het aanbod, de koopkracht (het nationale inkomen), het weer tijdens de consumptie, de kwaliteit van de oogst en de prijzen van eventuele vervangingsproducten. Van deze factoren bleken het aanbod en het nationale inkomen te quantificeren, zodat een regressievergelijking van deze vorm kon worden opgesteld:

$$\log P = \alpha \log A + \beta \log I + \log C$$

waarin P, A en I resp. de prijzen, het aanbod en het nationale inkomen gedurende de jaren 1921—1939 voorstellen. Het blijkt, dat de waarde van $\alpha = 0,50$, die van

$\beta = 2,12$, terwijl de correlatie tussen de werkelijke en de theoretische prijzen 0,94 bedraagt. De prijselasticiteit van de vraag is 2, hetgeen vrij hoog is en waardoor de juistheid van de theoretische overwegingen wordt bevestigd. De inkomenselasticiteit blijkt 4 te bedragen, hetgeen zeer hoog is: 22 pCt. van de jaarlijkse prijsfluctuaties kunnen uit veranderingen in het inkomen worden verklaard.

Tinbergen heeft betoogd, dat in de vraagvergelijkingen voor agrarische producten slechts zelden een inkomensindex onder de verklarende variabelen behoeft te worden opgenomen.

Het blijkt echter, dat kersen hierop een uitzondering vormen. Aangevoerd wordt, dat een groote invloed van het inkomen op de prijzen van agrarische producten kan worden verwacht, wanneer deze:

- 1e. een luxe karakter hebben,
- 2e. slechts korte tijd per jaar verkrijgbaar zijn en
- 3e. geen of weinig substitutieproducten hebben.

Kersen voldoen aan deze drie voorwaarden.

De prijsontwikkeling van de kersen vertoont over de periode 1921—1939 een dalende lineaire trend. Deze kan enerzijds worden verklaard uit het toenemen van het aanbod als gevolg van de grote aanplant in de jaren twintig; veroorzaakt door de toenmalige gunstige rentabiliteit; anderzijds nam de gevraagde hoeveelheid kersen in het binnenland af tengevolge van de daling van de koopkracht in de jaren dertig, terwijl de export naar Engeland en Duitsland, tengevolge van de door deze landen genomen handelspolitieke maatregelen, tot te verwaarlozen hoeveelheden ineenschrompelde.

Door deze ontwikkeling is de Nederlandse kersenteelt sinds ongeveer 1932 verliesgevend geworden, hetgeen tot een inkrimping van het areaal heeft geleid. Tijdens de Duitse bezetting zijn de kerserprijzen aanvankelijk weliswaar op een rendabel peil vastgesteld, doch de aanplant van kersen bleef weinig attractief, omdat de prijzen van de overige pit- en steenvruchten op een relatief belangrijk hoger peil lagen.

Daar de kersentelers zich bij het besluit tot aanplant blijken te laten leiden door de bestaande rentabiliteit op het ogenblik van aanplant en niet door de rentabiliteitsverwachtingen, is het kersenareaal thans klein. De productiecapaciteit, vergeleken bij de jaren omstreeks 1930, is met ongeveer 20 pCt. afgenomen, mede als gevolg van de oorlogsverwoestingen. Aanvankelijk zal de teelt, in verband met de hoge, te verwachten prijzen, in de toekomst zeer rendabel blijven. Eerst omstreeks 1960 kan een vermindering van de rentabiliteit, veroorzaakt door een toeneming van het aanbod, worden verwacht.

Het laat zich aanzien, dat de Nederlandse kersenteelt ook in de toekomst in hoofdzaak geparalleliseerd zal worden uitgeoefend als een onderdeel van het boerenbedrijf.

DE „LABOR MANAGEMENT RELATIONS ACT, 1947”.

Een medewerker schrijft ons uit New-York:

Reeds op 3 Januari jl. werd in het nieuwe Congres, nu met een Republikeinse meerderheid, op de noodzakelijkheid van herziening van de arbeidswetgeving gewezen. Twee commissies: één uit de Senaat onder voorzitterschap van Taft, en één uit het Huis, onder Hartley, werden met de voorbereiding van een wetswijziging belast. Het resultaat was, dat de „Labor Management Relations Act, 1947” (Taft-Hartley bill) wet is geworden. Hiermede is het eerste amendement op de „National Labor Relations (Wagner) Act” van 1935 tot stand gekomen, zij het na heftige strijd in het Congres en tussen het Congres en President Truman. De President heeft, ondanks felle — zelfs „hysterical” genoemde — oppositie de zwaarste nederlaag geleden, die in lange tijd op het Witte Huis is geleden. Zijn veto over het wetsvoorstel werd met 381 tegen 83 stemmen in het

Huis en met 68 tegen 25 stemmen in de Senaat, teniet gedaan.

Zelden is een wetsvoorstel zo fel aangevallen en verdedigd. De arbeiders en de leiders hunner vakverenigingen spreken over de „slave-bill”, die de klok terugzet en de werknemers wederom berooft van rechten, die zij slechts na zware strijd hebben weten te verkrijgen. Truman noemde de wet o.a. „startling, dangerous, unworkable, discriminatory, clumsy, unfair, interfering, serious, drastic . . . enz”. De voorstanders daarentegen menen, dat collectieve onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers zullen worden bevorderd, omdat deze wet de verantwoordelijkheid voor de uitvoering der overeenkomsten op beide partijen legt, en voorts omdat voor het eerst de vakverenigingen tot collectieve onderhandelingen kunnen worden gedwongen. Tot nu toe waren alleen de werkgevers hiertoe gedwongen. Voorts wordt aangevoerd, dat de rechten en privileges van de arbeiders gedurende de laatste jaren veel groter waren dan die van de werkgevers. Een herstel van het evenwicht in de machtsverhoudingen zou met deze wet in meer of mindere mate worden bereikt, betere „management” zou hierdoor mogelijk worden.

Aan de hand van artikelen in „The New York Times”, „The New York Herald Tribune”, „The New York Sun” en de „P.M.”, zullen wij trachten een kort overzicht te geven van de belangrijkste onderdelen uit deze wet.

1. De „National Labor Relation Board” (N.L.R.B.) wordt ontheven van haar administratieve functie. Haar taak zal zijn die van „judge and jury”; dus slechts de „judicial functions” zullen onder haar ressorteren. Zij zal fungeren als „Labor Court”.

De administratieve werkzaamheden, alsmede de supervisie over de gehele landelijke organisatie der N.L.R.B. worden opgedragen aan een „General Counsel”, benoemd door de President. Deze „Counsel” zal de centrale figuur zijn. Immers, hij zal beslissen of een geschil tussen werkgevers en -nemers, door één van beide partijen aan hem voorgelegd, zal worden behandeld door de N.L.R.B. en van zijn beslissing is geen hoger beroep mogelijk. Zijn persoonlijkheid zal van grote betekenis zijn voor de toekomstige ontwikkeling der arbeidsverhoudingen.

2. De „closed shop”, de vakvereniging waarvan de werknemer lid moet zijn, alvorens hij tot een werkkring kan worden toegelaten, wordt verboden. Bestaande contracten zullen maximaal nog één jaar mogen worden gehandhaafd.

De „Union shop”, waarvan de werknemer lid moet worden binnen één maand na datum van zijn indiensttreding; wordt aan zekere restricties onderworpen. Zo zal een „Union shop” slechts dan voor de collectiviteit kunnen onderhandelen, indien minstens 30 pCt. der leden vóórstemt, doch tevens moet dan 50 pCt. van alle stemgerechtigde werknemers in een door de N.L.R.B. georganiseerde stemming hun goedkeuring geven. De ondernemer is daarna weliswaar niet gedwongen een door de vakvereniging voorgestelde overeenkomst te aanvaarden, doch de vakvereniging kan door staking trachten hem te dwingen.

Het contract blijft jaar op jaar geldig, behalve wanneer met inachtneming van een termijn van 60 dagen, opzegging heeft plaats gevonden. En opzegging is slechts mogelijk, indien wederom 30 resp. 50 pCt. der werknemers hun goedkeuring hebben gegeven.

3. Het recht van staking en „lockout” blijft gehandhaafd doch voor het eerst erkent de wet, dat dit recht niet absoluut is, doch aan beperkingen onderhevig moet zijn. Zo zijn stakingen gedurende de in ad 2 genoemde periode van 60 dagen niet toegestaan, en verbreking van deze bepaling impliceert, dat de werknemers de rechten, die deze wet hen toekent, verliezen.

Voorts zijn stakingen binnen 57 dagen na het ontstaan van een conflict verboden voor overheidspersoneel; evenzo stakingen in bedrijven, die van belang zijn voor de volks-

gezondheid of nationale veiligheid, of wanneer vrijwel gehele industrietakken worden bedreigd.

De President bepaalt, of één van deze gevallen aanwezig is.

4. De nieuwe wet verbiedt, evenals de „Wagner Act”, „Unfair labor practices” van de zijde van de arbeiders met als doel een toetreding van arbeiders tot de vakvereniging te bereiken. In afwijking van de „Wagner Act”, die alleen discriminatie van de zijde der ondernemers uitdrukkelijk verbodt, worden thans ook een aantal gevallen van „unfair practices” van de zijde der arbeiders genoemd. Dit is wellicht één van de belangrijkste onderdelen van de wet, en tevens het deel, dat bij de werknemers de meeste weerstand heeft ondervonden. Zo is het verboden:

a. om invloed uit te oefenen op de ondernemers bij de keuze der onderhandelaars, of om de arbeiders te beletten hun rechten, die de wet hen geeft, uit te oefenen;

b. om arbeiders uit de vakvereniging te stoten, om welke reden ook, behalve in geval van niet-betaling der contributie, of om de werkgever te dwingen discriminerende maatregelen t.o.v. arbeiders te treffen, met uitzondering van de bovengenoemde mogelijkheden voor de „Union shop”;

c. om collectieve onderhandelingen met de werkgevers te weigeren. Wel mogen de voorstellen der werkgevers worden verworpen, doch de ultimata, die veelal werden gesteld, zullen thans niet meer mogelijk zijn;

d. om stakingen of boycot aan te moedigen, teneinde in de wet nader omschreven, doeleinden te bereiken. Zo is bijv. de „secondary boycott” verboden, waarbij het doel is om een werkgever indirect te treffen door andere ondernemers te pressen geen relaties meer met de eerste te onderhouden, of zijn producten te kopen;

e. om door middel van te hoge of discriminerende contributies arbeiders van de vakvereniging uit te sluiten;

f. om de werkgever te dwingen te betalen voor diensten, die niet bewezen worden of behoeven te worden, dus teneinde „featherbedding” te voorkomen, waarbij geschillen over het aantal arbeiders per machine, of over het aantal radio-uitzendingen van gramfoonplaten i.p.v. orkesten e.d., zich veelvuldig voordeden.

5. Volledige vrijheid van spreken wordt gegarandeerd, niet alleen aan de arbeiders, doch nu ook aan de ondernemers, behalve wanneer bedreigd wordt met tegenmaatregelen of macht, of wanneer „benefit” wordt beloofd.

6. Zowel de werkgever, als nu ook de „Union” kan worden aangesproken voor vergoeding van schade, welke is ontstaan door het overtreden van de wetsvoorschriften.

7. Alle leden van de vakvereniging verliezen hun rechten, hen verleend bij de wet, indien één of meer hunner bestuursleden niet de „Anti-Communist-verklaring” tekent, of wanneer blijkt, dat de ondertekening ten onrechte was.

8. De vakvereniging mag geen financiële steun (uit contributiegelden) verlenen bij nationale verkiezingen.

9. Bij stakingen is het verboden de werkwilligen te beletten hun werk te doen.

Slechts een greep uit de vele bepalingen werd gedaan. De interpretatie en het doel van ieder der maatregelen is in kort bestek niet te geven. De conclusie, die we moeten trekken is echter wel deze, dat de fundamentele vrijheden die de „Wagner Act” erkende, worden gehandhaafd, zij het dat enkele beperkingen worden opgelegd, teneinde een meer evenwichtige verhouding te verkrijgen.

Of inderdaad de toestand evenwichtiger zal worden moet de tijd ons leren. Veel hangt hierbij af van de bodem, waarop de nieuwe wet moet groeien. De leiders van de A.F.L., C.I.O. en van de onafhankelijke vakverenigingen hebben echter reeds verklaard, dat het in de bedoeling ligt „to test the new law on picket lines and in the courts”. Zelfs wordt reeds voorspeld, dat 90 pCt. van de georganiseerde arbeiders in de komende tijd aan proteststakingen zullen deelnemen.

De werkelijke proef zal echter pas over twee maanden

mogelijk zijn, daar grote delen van de wet eerst dan van kracht zullen worden. Eerst dan ook zal de „General Counsel” zijn benoemd. Of President Truman zich bij deze benoeming zal laten leiden door wat het congres besliste of door zijn eigen inzichten, zal van grote betekenis zijn voor de toekomstige arbeidsverhoudingen.

INTERNATIONALE NOTITIES.

ENGELAND EN ZIJN OVERZEESE GEBIEDSDELEN.

In Februari van dit jaar werd door de Engelse Regering het plan opgevat in Tanganyika een grootscheepse aanplant van grondnoten aan te vangen. £ 23 miljoen werd daarvoor uitgetrokken en het was de bedoeling, dat de modernste technische middelen zouden worden aangewend¹⁾. In de laatste tijd is er weer sprake van een nieuwe grondnotenaanplant, eveneens in Afrika. Bovendien meldt „The Times” van 26 Juni jl., dat ook plannen bestaan om Noord-West Borneo tot een rijstgebied te maken.

Engeland gaat voort met zijn overzeese gebiedsdelen tot ontwikkeling te brengen. Op de 25ste Juni — zie „The Financial Times” van 21 Juni jl. — kondigde de „Secretary of State for the colonies”, Mr Creech Jones, aan, dat een „Colonial Development Corporation” zou worden opgericht met het doel het aanbod van agrarische en andere producten, waaraan momenteel gebrek bestaat, te vergroten. De instelling zou de beschikking mogen krijgen over £ 100 miljoen, terwijl zij geheel op commerciële basis zou worden geschoeid. „We propose”, aldus Mr Creech Jones, „that the corporation should be given power to conduct enterprises itself, or to set up subsidiary organisations to run individual projects or to give assistance to assisting enterprises”.

Evenals bij het grondnotenplan heeft de Engelse Regering tweërlei doel voor ogen:

1e. te eniger tijd de beschikking te krijgen over agrarische producten, waaraan het zelf en de wereld dringende behoefte heeft en welke thans van elders moeten worden ingevoerd ten koste van schaarse deviezen, en

2e. door de toepassing van de modernste middelen een hoger levenspeil te verschaffen aan de bevolking van de betrokken overzeese gebiedsdelen.

„The world's need of foodstuffs is providing the stimulus”, zo schrijft „The Times” in haar aan het nieuwe plan gewijd hoofdartikel, „to new agricultural policies as bold as they are necessary”.

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 12 Februari 1947.

WONINGBOUW IN SOVJET RUSLAND.

In het eerste kwartaal van 1947 werd in Sovjet Rusland ongeveer 21 pCt. meer woningen gebouwd dan in de overeenkomstige periode van verleden jaar. Deze versnelde bouw is noodzakelijk, teneinde het vergrote bouwprogramma voor het lopende jaar te kunnen uitvoeren. Het ligt nl. in de bedoeling — aldus „Moscow News” van 11 Juni jl. — in 1947 17,8 miljoen m² aan woningen te bouwen tegen 9 miljoen m² verleden jaar.

Opmerkelijk bij de uitvoering van het bouwplan is, dat particulieren mede worden ingeschakeld en wel op tweërlei wijze.

Ten eerste direct door de toekomstige bewoners zelf en ten tweede indirect door industriële ondernemingen, die woningen bouwen en haar aan de arbeiders verkopen.

In het eerste geval verschaft de Staat leningen tot een bedrag van 10.000 roebels in 10 jaar af te betalen. De afbetaling hoeft echter pas 1 jaar nadat de woning is voltooid, plaats te vinden. Grond wordt door de plaatselijke sovjets vrij gegeven en de oppervlakte moet groot genoeg zijn voor „not only the cottage but also premises for household livestock, poultry, etc., as well as a garden plot and orchard”. Dit jaar zullen 130.000 van zulke

woningen worden gebouwd tegen 100.000 verleden jaar.

Wat de industriële ondernemingen betreft, zij verkopen de woningen op afbetaling aan de arbeiders. De termijnen lopen van 10 tot 12 jaar. Van deze soort, meestal ééngezinswoningen, worden er in 1947 50.000 gebouwd.

Zo tracht de Staat het nijpende woningtekort te overwinnen door de particuliere woningbouw te stimuleren.

In het gebrek aan materialen wordt zoveel mogelijk voorzien door een zo groot mogelijke besparing op hout; ook gaat de ontwikkeling in de richting van „prefabricated“-woningen.

Al deze pogingen en de bereikte resultaten dienen te worden gezien in het licht van de volgende feiten: ongeveer 25 miljoen mensen zijn tengevolge van de Duitse inval dakloos geworden, voor wie in steden en dorpen alleen circa 84,5 miljoen m² aan woonruimte moet worden gered gemaakt.

DE WERELDVOEDSELSITUATIE.

In verschillende Europese en Aziatische landen heerst op het ogenblik een tekort aan voedsel. Dit wordt volgens „The Economist“ van 28 Juni niet zo zeer veroorzaakt door onderproductie dan wel door een verkeerde verdeling van productie en consumptie en het gebrek aan technische middelen om de voorraden aan de behoeften aan te passen.

De bevolking van de wereld is gedurende de oorlog met 3 tot 5 pCt. toegenomen. In tal van landen beweegt de productie van voedingsmiddelen zich nog beneden het vooroorlogse peil. De tekorten zouden moeten worden aangevuld met de grotere productie elders, te weten van het Amerikaanse continent en Oceanië. In de Amerikaanse landen doet zich echter het „verschijnsel voor, dat met de productie ook de consumptie is toegenomen. De stijging van het nationale inkomen maakt het in die landen mogelijk, dat het ruimere aanbod voor een deel zelf wordt opgenomen. In 1946, toen de wereld dringend behoefte had aan granen, „quantities which could otherwise have been exported from the United States were fed to cattle to cover the increased home demand for meal“. In Australië en Nieuw-Zeeland daarentegen heeft men de binnenlandse consumptie nog steeds gerantsoeneerd. Daartegenover staat, dat de productie in beide gebieden ongunstig wordt beïnvloed door het tekort aan arbeidskrachten. De gedemobiliseerden blijken niet in de landbouw te willen werken en de migratie naar de steden is een ernstig probleem.

Behalve van het Amerikaanse continent en Australië, is de consumptie in de gebieden met tekorten uiteraard afhankelijk van de binnenlandse productie. Deze is in verschillende Europese landen belangrijk verbeterd. De surplussen van de Oost-Europese landen echter worden hoofdzakelijk voor Rusland bestemd. Voor 1947 wordt het tekort aan broodgranen voor Europa getaxeerd op 25 miljoen ton. Wat de rijstproductie van Azië betreft, zij wordt in verschillende gebieden nog ongunstig beïnvloed door de politieke toestand.

Op korte termijn ziet de wereldvoedselsituatie er niet zo gunstig uit, vooral „if the world remains inflated and fully employed, it will continue to have food rationing in all but a few fortunate countries, and high prices for food there“.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt werd aan het begin der week in sterke beroering gebracht door de beslissing van de Agent, om het disconto voor alle termijnen van af te geven schatkistpapier met $\frac{1}{2}$ pCt. te verlagen. Nadat de eerste beroering voorbij was kwamen op 24 Juni weer noteringen voor alle termijnen van schatkistpapier tot stand. Het uiterlijke beeld van de geldmarkt bleef practisch onveranderd; tengevolge van ruiltransacties bleven de kortere termijnen

ook nu boven het officiële tarief, doch uiteraard op een lager niveau in verband met het lagere disconto voor jaarpapier. Aan het einde der week werd driemaandspapier aangeboden tegen $1\frac{3}{8}$ pCt., terwijl zes- en negenmaandspromessen tegen $1\frac{5}{16}$ pCt. werden aangeboden. De invloed van de ruiltransacties, tot uiting komende in hoge disconto's voor kortlopend papier, blijkt dus duidelijk. Aan het einde der week steeg de callgeldrente van $\frac{3}{4}$ pCt. tot 1 pCt., omdat met name de banken vele callgeldleningen opzegden om 2 pCt. schatkistbiljetten met 3-jarige looptijd te kunnen kopen. Zij trachten hiermede te voorzien in de daling van inkomsten, voortspruitende uit de discontoverlaging.

De bankbiljettencirculatie was ook blijkens de jongste weekstaat van De Nederlandsche Bank weer gedaald. Blijkbaar is het verzadigingspunt voor het aanhouden van bankpapier, althans voorlopig, bereikt. In verband met het nieuwe handelsaccord met België heeft de Nederlandse Regering f 135 miljoen aan de Belgische Nationale Bank in guldens ter beschikking gesteld, terwijl voorts nog f 13,8 miljoen aan goud aan de Belgische Nationale Bank werd verkocht. Een en ander diende blijkbaar voor het afdekken van opgelopen credieten.

De markt voor binnenlandse aandelen was in de verslagperiode over het algemeen zwak gestemd, zonder dat belangrijke koersdalingen voorkwamen. Een uitzondering maakten slechts aandelen v. Berkel's Patent. Indische fondsen lieten over het algemeen een teruggang zien; een aarzelende stemming overheerste in verband met de politieke ontwikkeling daar te lande, welke snel naar een hoogtepunt schijnt te gaan. Over het algemeen nam men voor Indische aandelen een afwachtende houding aan.

	20 Juni 1947	27 Juni 1947
A.K.U.	183	183 $\frac{1}{2}$
v. Berkel's Patent	121 $\frac{1}{2}$	128
Lever Bros Unilever C.v.A.	284	278
Philips G.b.v.A.	390	386 $\frac{1}{2}$
Koninklijke Petroleum	406	409 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	206 $\frac{1}{2}$	209 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	182 $\frac{1}{2}$	184 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	232 $\frac{1}{2}$	225
Deli Mij. C.v.A.	140 $\frac{1}{2}$	141 $\frac{1}{2}$
Amsterdam Rubber	141	136

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en munt- materiaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
	Bankbiljetten in omloop	's Rijks- Schatkist	Geblok- keerdealdi van banken	Geblok- keerde saldi van anderen	Vrije saldi
12 Mei '47	520.685	131.755	175.487	101	154.825
19 " '47	520.237	130.168	167.224	101	156.399
27 " '47	519.882	145.179	166.437	102	155.270
2 Juni '47	522.983	144.121	147.729	101	154.406
9 " '47	523.754	134.591	146.813	101	155.359
16 " '47	529.113	125.833	155.485	101	155.763
23 " '47	503.612	130.158	136.417	103	159.582
30 Juni '47	503.670	129.943	226.966	3	173.896

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 Verkorte balans op 30 Juni 1947.

		Activa.	
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	(Hoofdbank f —) (Bijbank " —) (Agentsch. " 2.816,63)		2.816,63)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			2.100.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	(Hoofdbank -457.680.569,24) (Bijbank " 1.652.292,30) (Agentsch. " 14.563.456,68)		
Op effecten, enz.	f 173.896.318,72		
Op goederen en celen	" 173.384.065,48) " 512.253,24		173.896.318,72)
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 502.117.279,10		
Zilveren munt, enz.	" 1.552.576,31		503.669.855,41
Papier op het buitenland	f 129.942.600,—		
Tegoeid bij correspondenten in het buitenland	" 222.349.523,63		
Buitenlandse betaalmiddelen	" 4.616.290,58		356.908.414,21
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	" 66.140.116,48		
Gebouwen en inventaris	" 3.500.000,—		
Diverse rekeningen	" 60.563.343,71		
			4.764.680.865,16
		Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000,—		
Reservefonds	" 12.452.579,46		
Bijzondere reserves	" 32.247.868,69		
Pensioenfonds	" 16.902.222,82		
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	" 126.028.685,—		
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	" 2.760.188.235,—		
Bankassigntaties in omloop	" 128.074,55		
Rekening-courant saldo's:			
's Rijks Schatkist:	f 865.844.576,49		
Geblokkeerde saldo's van banken	" 49.787.673,65		
Geblokkeerde saldo's van anderen	" 35.003.232,65		
Vrije saldo's	" 718.549.529,93		
	1.669.185.012,72		
Diverse rekeningen	" 127.548.136,92		
	f 4.764.680.865,92		

- 1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door den Bank in disconto genomen f —
- 2) Waarvan aan Nederlands-Indi (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) .. 42.165.200,—
- Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 148.585.803,—

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
4 Juni '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,2	56,1
11 Juni '47	0,2	1.449,2	1.450	1.395,5	54,1
18 Juni '47	0,2	1.449,3	1.450	1.393,3	54,8
25 Juni '47	0,2	1.449,2	1.450	1.395,0	55,2

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
4 Juni '47	1,4	342,4	11,0	16,7	407,6	8,0	293,8
11 Juni '47	1,4	324,8	16,4	17,2	396,8	7,3	295,8
18 Juni '47	1,7	333,3	10,8	18,1	402,4	10,3	299,6
25 Juni '47	1,8	319,2	20,6	17,9	396,6	8,0	290,3

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad 1)	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
14 Mei 1947	27.961	10.276	4.436	306	852	52.082
21 " 1947	27.982	10.249	3.790	322	870	52.317
29 " 1947	27.998	10.255	4.227	302	754	52.382
5 Juni 1947	28.013	10.831	4.056	316	754	52.372
12 " 1947	28.039	11.303	3.613	294	778	59.852
19 " 1947	28.102	11.842	3.102	271	806	51.897
26 " 1947	28.163	12.644	2.380	272	780	51.468

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa 2)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 3)
				van de schatkist	van anderen	
14 Mei 1947	637	162.943	75.755	2	5.501	559
21 " 1947	637	162.549	75.369	5	5.542	553
29 " 1947	637	162.928	75.446	2	5.840	552
5 Juni 1947	637	163.291	76.555	4	5.224	549
12 " 1947	637	162.732	76.174	3	5.049	544
19 " 1947	637	162.948	75.609	3	5.874	543
26 " 1947	637	162.697	75.380	1	5.838	541

- 1) Waarvan 10.493 miljoen francs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
- 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
- 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
30 April 1947	19.537	18.815	276	21.857
7 Mei 1947	19.569	18.850	256	21.852
15 Mei 1947	19.628	18.910	259	21.762
21 Mei 1947	19.646	18.930	252	21.676

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
30 April 1947	24.022	17.470	619	15.826
7 Mei 1947	24.071	17.448	654	15.877
15 Mei 1947	24.013	17.571	566	15.949
21 Mei 1947	24.002	17.438	539	15.942

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
29 Mei 1947	82.817	134.885	99.449	63.700	426.000
5 Juni 1947	82.817	130.359	99.449	76.700	426.000
12 " 1947	82.817	128.046	99.449	88.000	426.000
19 " 1947	82.817	139.800	99.449	90.500	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
29 Mei 1947	775.053	67.490	733	63.910
5 Juni 1947	788.003	64.532	745	65.649
12 " 1947	787.295	69.445	792	62.751
19 " 1947	799.810	75.776	791	74.211

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitenvissels	Disconto's en voorschotten.	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
7 Juni 1947	5.040,8	134,3	80,7	52,3	3.862,2	1.160,3
14 Juni 1947	5.037,1	124,2	85,1	52,3	3.810,5	1.193,6
23 Juni 1947	5.059,0	123,3	82,9	52,2	3.810,1	1.204,0

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE STAND DER RIJKSMIDDELEN 1).
Boekingstijdvak 1946/'47. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Mei 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:								
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	61.340	51.385	497.297	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	9.836	8.133	5.245	3.717	57.222	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	— 102	— 403	3.050	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	— 605	— 175	54.663	115.000
Vermog. bel. voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	— 10	— 33	10.312	33.000
Totalen	255.801	81.677	87.013	77.694	65.868	54.491	622.544	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:								
Grondbelasting	25.164	510	86	676	— 16	— 17	26.403	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	2.145	1.989	17.475	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	5.820	3.624	50.649	30.000
Totalen	52.742	9.526	9.548	9.166	7.949	5.596	94.527	68.000

1) Zie voor toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen” in „E.-S.B.” van 28 Mei 1947, blz. 432. Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 18 Juni 1947, blz. 498.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/'48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Mei 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:							
Inkomstenbelasting	—	—	—	6	—	6	660.000
Vermogensbelasting	—	—	—	1	—	1	90.000
Winstbelasting	—	5	45	27	1.805	1.882	—
Vennootschapsbelast.	7.264	8.028	9.070	13.497	7.242	45.101	140.000
Vermog. bel. voor lichamen	654	402	479	1.274	727	3.536	36.000
Totalen	7.918	8.435	9.594	14.805	9.774	50.526	926.000
B. Voor het Gemeentefonds:							
Grondbelasting	—	—	186	7.415	5.341	12.942	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	—	21.000
Ondernemingsbelast.	—	9	12	495	18	534	40.000
Totalen	—	9	198	7.910	5.359	13.476	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen.

× f 1000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Mei 1947	Raming 1947
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	58.278	36.381	205.009	340.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	1.314	2.220	7.611	11.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	222	95	983	1.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	21.176	12.467	77.337	150.000
Voorheffing op i.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	139	438	808	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	—	—	43	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	7.774	5.190	25.659	120.000
Statistiekrecht	274	170	423	635	546	2.048	1.300
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	68	37	200	400
Accijns op zout	133	140	1.128	454	42	1.897	7.000
Accijns op gedestilleerd	4.122	4.866	4.415	4.542	4.779	22.724	30.000
Accijns op bier	1.646	2.232	1.264	1.435	2.772	9.349	32.000
Accijns op suiker	4.960	8.550	5.153	4.179	4.402	27.244	23.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	8.634	12.263	53.402	120.000
Accijns op wijn	40	51	186	50	108	435	850
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	74	78	375	600
Omzetbelasting	45.656	40.283	25.631	47.047	37.855	196.472	330.000
Rechten v zegel*)	964	605	1.298	1.223	1.331	5.421	10.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	1.533	1.752	7.982	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	5.993	5.918	29.646	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	4.095	2.968	12.733	20.000
Totalen	160.351	130.543	95.977	168.865	131.642	687.378	1.279.150

*) Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van makelaars en commissonnairs in effecten

150

104

150

229

230

863

Opbrengst van de buitengewone middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Totaal 1. Jan. 1947 t/m ult. Mei 1947	Raming 1947
Vermogensaanwasbelasting	—	—	35	3.137	3.405	6.577	memorie ¹⁾
Vermogensheffing incens	—	—	—	—	—	—	memorie ²⁾

¹⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

²⁾ De totale opbrengst is geraamd op f 2.000 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III

Kalenderjaar 1947.

Zekerheidsstellingen.

× f 1 miljoen.

T/m Dec. 1945	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per eind de v. d. mnd	Afgeschreven gedurende de mnd	Totaal geïnd + nog in te vorderen t/m eind v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.600	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt 1947	30	1.675	635	11	2.310	156
April 1947	31	1.706	619	17	2.325	173
Mei 1947	31	1.737	604	27	2.341	200

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	14 Juni 1947	7 Juni 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 930.911.462,48	f 920.093.852,84
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	462.750,58	189.517,64
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	354.932.400,06	358.798.145,07
Voorschotten op ult. Mei resp. April 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	81.200.802,30	81.455.028,42
Vordering in rek.-courant op: Nederlands-Indië	661.203.741,74	665.730.864,74
Suriname	37.742.671,22	37.742.671,22
Curacao	144.748,28	144.748,28
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	618.306.856,30	596.341.904,68
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 698.722.600,—	f 694.222.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	2100.000.000,—	2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank N.V. is geplaatst nihil)	6504.000.000,—	6416.100.000,—
Daggeldleningen	146.431.718,—	147.406.033,50
Schuld op ultimo Mei resp. April 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	7.926.024,17	7.805.437,27
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	400.653.435,37	409.576.215,25
Andere staatsbedrijven	4.027.768,15	4.027.768,15
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	3228.543.841,23	3232.830.841,23

ZWEEDSE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldo buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld	
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd				
31 Mei 1947	418	265	2.046	288	128	94	182	
7 Juni 1947	396	251	2.051	269	148	94	182	
14 Juni 1947	395	250	2.065	270	126	94	182	
21 Juni 1947	371	235	2.183	270	170	94	182	
Data	Biljetten in circulatie	Deposito's				45 dagen	Buiten-landsse banken	Regularisatie-rekening
		Totaal	Staat	Banken				
31 Mei 1947	2.556	772	581	106	191	167	3	
7 Juni 1947	2.476	780	573	124	190	166	3	
14 Juni 1947	2.470	822	583	152	189	165	1	
21 Juni 1947	2.511	731	568	74	189	193	3	

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen gulden) -	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	30 April 1947	31 Mei 1947	30 April 1947	31 Mei 1947
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldleningen	73	69	102	93
Ned. schatkistpapier	2180	2213	2640	2682
	2253	2282	2742	2775
Ander overheidspapier	23	24	43	44
Wissels	4	4	6	9
Bankiers in binnen- en buitenland	100	103	157	164
Prolong. en voorsch. tegen effecten	41	39	54	52
	168	170	260	269
Debiteuren	358	342	439	423
Effecten en syndicaten	10	12	17	18
Deelnemingen (incl. voorschotten)	30	29	42	42
	398	383	498	483
Gebouwen	12	12	16	16
Diverse rekeningen	—	—	—	—
Belegde bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2832	2848	3517	3544
Passiva:				
Crediteuren	2366	2377	2948	2974
Wissels	2	2	2	2
Deposito's op termijn	137	144	165	174
Kassiers en genom. daggeld	2	—	2	—
Diverse rekeningen	74	74	97	91
Bestemmingsreserven	1	1	1	1
	2582	2598	3215	3242
Aandelenkapitaal	170	170	210	210
Reserve	80	80	92	92
	2832	2848	3517	3544

N.V. Nationaal Bezit van Aandeelen
**Koninklijke Nederlandsche
Stoomboot-Maatschappij**
gevestigd te **AMSTERDAM.**

UITGIFTE van
nominaal f 4.700.000.— gewone aandelen,
in stukken groot nom. f 500,— aan toonder
voor de helft delende in de winst over het boekjaar '47.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen of van receptissen van gewone aandelen, openstellen op

Maandag 14 Juli 1947,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
te Amsterdam, ten kantore van:
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.,
de Heren Hope & Co.,
te Rotterdam, ten kantore van:
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.,
te 's-Gravenhage, ten kantore van:
Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.,
N.V. Bankierskantoor van Lissa & Kann,
tot de koers van 135 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus dd. 2 Juli 1947.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
Hope & Co.

AMSTERDAM, 2 Juli 1947.

De onderneming welke zich op handelsterrein beweegt, hetzij in hoofdzaak, dan wel (als vele industrieën) meer zijdelings, kan het pertinent niet stellen zonder de even gedegen als overzichtelijke voorlichting, welke regelmatig gegeven wordt door het weekblad

GROOTHANDEL

Uit de uitvoerige enquête, welke kort geleden onder de vele abonné's werd gehouden, is omstotelijk komen vast te staan dat meer dan 90 % zonder meer zeer is ingenomen met de inhoud, hetgeen bij een lezerskring met zo sterk gevarieerde belangen wel iets zegt!

Abonneert U thans ook op dit voor Uw onderneming zo waardevolle periodiek! De abonnementsprijs voor het 2e halfjaar bedraagt slechts f 7,50.

Administratie Groothandel, postbus 42, Schiedam

Uitgave Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants.

N.V. HOLLANDSCHE MELKSUIKERFABRIEK

gevestigd te Uitgeest.

UITGIFTE van
nom. f 450.000,— gewone aandelen
in stukken van f 1000,— nominaal aan toonder
ten volle delende in de winst over het boekjaar 1947
en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstelt op

WOENSDAG 9 JULI 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
ten kantore van:

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.
DE TWENTSCHE BANK N.V.

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Haarlem
en Beverwijk.

tot de koers van 140 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 2 Juli 1947.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

N.V. Hollandsche Melksuikerfabriek.

Uitgeest, 2 Juli 1947.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Beschikbare krachten

Economisch doctorandus
enkele jaren praktijkervaring, accountancy studierend, zoekt plaatsing op accountantskantoor. Brieven onder no. ESB 944 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Europees Verkoopkantoor van Amerikaans Concern in chemische producten, gevestigd te 's-Gravenhage, vraagt:

**DRS ECONOMIE of
MR IN DE RECHTEN**

als assistent-verkoopleider. Leeftijd 26—34 jaar. Commerciële aanleg vereist. Talenkennis strekt tot aanbeveling. Sollicitaties met recente foto en volledige inlichtingen onder letter R.S.S. aan Advertentiebureau Nijgh & van Ditmar, R'dam.

Vacatures

Financiële instelling vraagt:

1. ervaren financieel journalist of Drs economie met financieel economische praktijkervaring, in staat leiding te geven bij het samenstellen van financiële rapporten. Initiatief en goede stijl vereist.
2. Jong afgestudeerd Drs economie of gelijksoortige ontwikkeling met belangstelling voor financieel economische vraagstukken.

Voor kundige krachten goede vooruitzichten.

Brieven met korte duidelijke omschrijving van opleiding, loopbaan en andere gegevens onder no. ESB 939 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Op een groot fabriekskantoor in Rotterdam wordt voor spoedige indiensttreding gezocht

assistent hoofdboekhouder

Naast diploma boekhouden moeten sollicitanten ervaring in moderne bedrijfsboekhouding bezitten, op de hoogte zijn met de moderne talen en de leeftijd van 35 jaar niet hebben overschreden. Bij gebleken geschiktheid is aanstelling als hoofdboekhouder mogelijk.

Brieven met uitvoerige inlichtingen onder letter R.M.W. aan Advertentiebureau Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

Chef documentatie

gevraagd door Bedrijfsgroep te 's-Gravenhage. Spoedige indiensttreding gewenst. Vereisten: leeftijd 25 à 30 jaar, algemeen ontwikkeld, veelzijdige belangstelling, bekend met U.D.C. Br. onder no. ESB 943 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

In Overheidsdienst worden gevraagd pas afgestudeerde

DOCTORANDI IN DE ECONOMIE

voor: Economisch researchwerk;
Bedrijfseconomisch werk;
Sociaal-economisch geografisch onderzoek;
Financierings problemen.

INGENIEURS

Bouwkundig;
Civiel;
Electrot. en werktuigkundig;
Scheikundig.

Schriftelijke sollicitaties te richten tot de Centrale Personeelsdienst, Binnenhof 4 te 's-Gravenhage, onder motto L/A-1 enz. - 51 of L/B-1 enz. - 51.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Nederlandsche Broederschap van Accountants

Opggericht 1909

Examens November/December 1947

Vraagt inlichtingen omtrent de studie aan het Bureau der Examens, Parkweg 14, Zwolle

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

N.V. Louis Dobbelmann Waddinxveen

KOFFIE

THEE

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

N.V. BRONSWERK

BECHT & DYSERINCK-HUIJGEN & WESSEL

VERWARMING — VENTILATIE

LUCHTBEHANDELING
PIJPLEIDINGEN

AMERSFOORT — AMSTERDAM — ROTTERDAM
APELDOORN — LEEUWARDEN — SITTARD — VLISSINGEN